

Motregning med konnekse pengekrav

*Skillet mellom konnekse og ukonnekse
pengekrav, og hvilken betydning konneksitet har
for motregningsretten*

Kandidatnummer: 91

Antall ord:14938

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

7. juni 2021

Innholdsfortegnelse

1	Del I – Innledning	4
1.1	Tema og avgrensninger	4
1.2	Begrepsavklaring	5
1.3	Rettskildebildet og metode	5
1.4	Kort om hva motregning er	6
1.5	De alminnelige motregningsvilkårene	7
1.5.1	Motregningserklæring	7
1.5.2	Gjensidighet	8
1.5.3	Komputabilitet	8
1.5.4	Oppgjørsmodenhet	9
1.5.5	Rettslig motkrav på oppfyllelse	9
1.6	Hensynene bak motregningsreglene	10
1.6.1	Innledning	10
1.6.2	Praktisk oppgjørsmåte	10
1.6.3	Effektiv inkasso for B	11
1.6.4	Sikkerhet for motkravet	11
1.6.5	Rimelighet	12
1.6.6	Kontanthsynet	13
2	Del II – Skillet mellom konnekse og ukonnekse krav	14
2.1	Innledning	14
2.1.1	Generelt om hva konneksitet er	14
2.1.2	Skillet mellom konnekse motkrav og innsigelser	15
2.1.3	Hensynene som begrunner utvidet motregningsrett ved konnekse krav	16
2.2	Sikre tilfeller av konneksitet	17
2.2.1	Hovedregel om at krav under samme kontrakt er konnekse	17
2.2.2	De motstående kravene gjensidig forutsetter hverandre	17
2.2.3	Hovedkravet er betinget av at B får oppfylt motkravet	18
2.2.4	Realdebitor As krav på vederlag og realkreditor Bs krav som følge av As mislighold av forpliktelsen som danner grunnlag for vederlagsplikten	18
2.2.5	B har tilbakeholdsrett	20
2.2.6	Gjensidig skadeforvoldelse	20
2.2.7	Ulike pensjonsytelser fra samme pensjonskasse	20
2.3	Sikre tilfeller av ikke-konneksitet	21
2.4	Usikre tilfeller av konneksitet	22
2.4.1	Innledning	22

2.4.2	Kravene er oppstått i et løpende forretningsforhold.....	22
2.4.3	Kontraktene danner en forretningsmessig enhet	24
2.4.4	Flere rettsforhold reguleres i én og samme kontrakt.....	25
2.4.5	Øvrige tilfeller hvor det er uklart om kravene er konnekse	28
3	Del III – Betydningen av konneksitet for motregningsretten	29
3.1	<i>Innledning</i>	29
3.2	<i>Unntak og modifikasjoner av enkelte alminnelige motregningsvilkår som følge av at kravene er konnekse .....</i>	29
3.2.1	Unntak fra vilkåret om at motkravet må være et rettslig krav på oppfyllelse	29
3.2.2	Generelt unntak fra gjensidighetsvilkåret	31
3.2.3	Mulige unntak fra og modifikasjoner av kravet om motregningserklæring.....	32
3.3	<i>Spørsmålet om B kan «misligholde seg til motregningsrett» dersom kravene er konnekse .....</i>	36
3.4	<i>Motregning med konnekse krav ved overgang av kravet .....</i>	38
3.5	<i>Partenes rett til å kreve at motregningen skal omfatte konnekse krav.....</i>	41
3.6	<i>Motregning i konkurs .....</i>	41
3.6.1	<i>Innledning</i>	41
3.6.2	Konnekst motkrav oppstår etter boåpning	42
3.6.3	Konnekst hovedkrav oppstår etter boåpning.....	43
3.6.4	Mulig unntak fra gjensidighetsvilkåret i konkurs	44
3.7	<i>Motregningsforbud etter analogi fra reglene om beslagsforbud.....</i>	46
4	Kilderegister	48
4.1	<i>Lover og forskrifter .....</i>	48
4.2	<i>Forarbeider .....</i>	49
4.3	<i>Praksis.....</i>	50
4.3.1	Praksis fra Høyesterett	50
4.3.2	Praksis fra underrettene og Trygderetten	51
4.4	<i>Litteratur .....</i>	51
4.4.1	Bøker	51
4.4.2	Artikler	54
4.5	<i>Standardkontrakter.....</i>	55

1 Del I – Innledning

1.1 Tema og avgrensninger

Temaet for denne oppgaven er motregning med konnekse pengekrav. Oppgaven kan naturlig deles inn i to delproblemstillinger. Den første delproblemstillingen er hvor grensen går mellom konnekse og ukonnekse krav (del II). Som jeg skal komme tilbake til, omtales gjerne konnekse krav som krav som springer ut av samme rettsforhold. Den andre delproblemstillingen er hvilken betydning det får for motregningsretten dersom mot- og hovedkrav regnes som konnekse (del III). Her vil jeg behandle regler som gjør unntak fra de alminnelige motregningsreglene, regler som gjør unntak fra motregningsforbud som ellers gjelder, og andre regler som påvirker motregningsretten.

Når det gjelder skillet mellom konnekse og ukonnekse pengekrav, understrekes det at oppgaven kun vil ta for seg det *motregningsrettslige* konneksitetsbegrepet. Det innebærer at det avgrenses både mot det prosessrettslige konneksitetsbegrepet og mot konneksitetsbegrepet i relasjon til detensjonsrett og retensjonsrett. Tidvis vil grensene for konneksitet etter disse to regelsettene om tilbakeholdsrett likevel nevnes i oppgaven. Det skyldes at (i) konneksitet er ett av flere vilkår etter regelsettene om tilbakeholdsrett, og (ii) at dersom parten som ønsker å motregne først har tilbakeholdsrett så vil dette som hovedregel innebære at konneksitetskravet er oppfylt i relasjon til motregningsreglene.¹ Konneksitetsvilkåret er imidlertid noe ulikt ved henholdsvis detensjonsrett, retensjonsrett og motregning, og det vil falle utenfor oppgaven å ta for seg tilbakeholdsrettens grenser.² I tillegg vil jeg kun vurdere et utvalg av mulige konnekse og ukonnekse krav, da en fullstendig behandling av konneksitet vil sprengte oppgavens rammer. Av de samme grunner har jeg i del III valgt å behandle utvalgte sentrale rettsvirkninger av konneksitet for motregningsretten i og utenfor konkurs. Det avgrenses også mot regler om motregning med omsetninggjeldsbrev.

Videre i del I skal det innledningsvis foretas en begrepsavklaring (punkt 1.2) og kort sies noe om rettskildebildet og metode (punkt 1.3). Fordi reglene om motregning med konnekse pengekrav har et nært forhold til de alminnelige motregningsreglene, skal det også gjøres rede for hva motregning er (punkt 1.4), vilkårene for motregning etter alminnelige ulovfestede

---

¹ Se nærmere punkt 2.2.5.

² Se derimot Øyen (1998) s. 711-762.

motregningsregler (punkt 1.5) og hensynene bak de alminnelige ulovfestede motregningsreglene (punkt 1.6).

1.2 Begrepsavklaring

I det følgende vil den parten som ønsker å motregne omtales som «B», mens den parten som blir motregnet overfor omtales som «A», da dette er etablert terminologi i fremstillinger om motregning.³ Det varierer noe i litteraturen tredjemann omtales som om «C» eller «T», men i oppgaven benyttes «C».

Det er også vanlig å omtale kravet B har mot A som «motkravet», og kravet A har mot B som «hovedkravet». Terminologien passer best der A har krevd betaling, og B møter påkravet med å erklære motregning – såkalt «defensiv motregning».⁴ Det er imidlertid vanlig å bruke terminologien også i situasjoner der B krever motregning uten at A har krevd betaling – såkalt «offensiv motregning».⁵ Videre brukes «kompensable krav» om krav som kan bringes til motregning mot hverandre.⁶ For enkelthets skyld benyttes samme terminologi her.

Tidvis vil begrepene «reakkreditor» og «realdebitor» også dukke opp. Førstnevnte er den som etter en kontrakt skal motta en «realytelse» – det vil si en annen ytelse enn penger. Med «realdebitor» menes den som skal *prestere* realytelsen. I en kjøpekontrakt vil reakkreditor være kjøper, mens realdebitor er selger.

Øvrige begreper vil, om de ikke er selvforklarende, forklares underveis i fremstillingen.

1.3 Rettskildebildet og metode

I oppgaven vil jeg benytte alminnelig juridisk metode, og anvende anerkjente prinsipper om relevans, slutning og vekt.⁷ Der det finnes høyesterettspraksis, lovtekst og forarbeider, vil det være svært tungtveiende kilder. Høyesterettspraksis er da også den mest sentrale kilden når det gjelder de alminnelige, ulovfestede motregningsreglene.⁸ I og med at oppgaven i stor grad tar for seg uavklarte spørsmål hvor hverken rettspraksis, lov eller forarbeider løser

---

³ Se bl.a. Sæbø (2003) s. 14; Arnholm (1939) s. 9; Bergsåker (2020) s. 221.

⁴ Sæbø (2003), s. 16.

⁵ Sæbø, (2003), s. 16.

⁶ Sæbø (2003), s. 409.

⁷ Se nærmere for eksempel Eckhoff/Helgesen (2001); Skoghøy (2018b).

⁸ Sæbø (2003) s. 41.

spørsmålene, vil det i større grad enn ellers måtte sees hen til reelle hensyn og relevant juridisk teori.⁹ I den grad det i det følgende henvises til underrettspraksis og trygderettspraksis, gjøres det derimot først og fremst til illustrasjon, da slik praksis i seg selv har meget begrenset rettskildemessig vekt.

Jeg vil tidvis også se hen til svenske og danske rettskilder. Blant annet som følge av lovgivningssamarbeider som ledet frem til gjeldsbrevloven og til konkurslovgivningen fra 1984,¹⁰ er det stor likhet i nordisk obligasjonsrett og konkursrett. Av den grunn kan nordiske kilder ha vekt så langt løsningen ikke følger klart av norske rettskilder.¹¹

1.4 Kort om hva motregning er

Motregning innebærer i korthet at to krav – normalt pengekrav– avregnes mot hverandre, og faller bort så langt de dekker hverandre.¹² Normalsituasjonen er at B har et pengekrav mot A, som han avregner mot et pengekrav A har mot B.¹³ Så langt kravene rekker, innebærer motregningen både inndrivelse av Bs krav mot A, og innfrielse av As krav mot B.¹⁴ Dersom kravene er like store, regnes begge krav som oppgjort i sin helhet. Som oftest er imidlertid ett av kravene større enn det andre. I slike tilfeller er restsummen av det største kravet ikke innfridd og må gjøres opp ved betaling på ordinær måte, som om det var gjort en delbetaling.

Motregning kan følge av avtale, lov eller ulovfestede regler. Mesteparten av motregningslæren er imidlertid ulovfestet, og har forankring i langvarig rettsoppfatning som er kommet til uttrykk i rettspraksis og juridisk teori.¹⁵ Der motregning følger av lov eller avtale, beror det prinsipielt på tolkning av avtalen eller lovbestemmelsen å avgjøre hva som er vilkårene for motregning. Dersom ingenting annet fremgår av tolkningen, vil likevel de alminnelige ulovfestede motregningsreglene utgjøre bakgrunnsretten. I det følgende vil jeg gjøre rede for både vilkårene for motregningsrett eller alminnelige ulovfestede motregningsregler (punkt 1.5), og hensynene bak motregning etter disse reglene (punkt 1.6).

---

⁹ Askeland (2019) s. 462; Skoghøy (2018b) s. 177.

¹⁰ Se henholdsvis NUT 1935:1, s. 4; NOU 1972:20, s. 3-4.

¹¹ Sæbø (2003) s. 44.

¹² Arnholm (1939), s. 9.

¹³ Bergsåker (2020), 221.

¹⁴ Bergsåker (2020), s. 221.

¹⁵ Sæbø (2003), s. 14.

1.5 De alminnelige motregningsvilkårene

Med de alminnelige motregningsvilkårene menes de vilkårene som, dersom de er oppfylt, i utgangspunktet gir den ene parten rett til å motregne mot den andre partens vilje. Det finnes unntak hvor det ikke tillates motregning uavhengig av om vilkårene er oppfylt, og hvor det tillates motregning til tross for at vilkårene ikke er det. Det er imidlertid unntakene som må begrunnes,¹⁶ og utgangspunktet er at de alminnelige vilkårene er både nødvendige og tilstrekkelige for tvungen motregning etter alminnelige motregningsregler.

De alminnelige motregningsvilkårene kan deles opp på flere måter, hvilket også gjenspeiles i juridisk teori.¹⁷ Ser en bort fra systematiske uenigheter i teorien, er det *i realiteten* enighet om følgende fem vilkår for motregning: (i) B må erklære motregning overfor A (punkt 0); (ii) det må foreligge gjensidighet (punkt 1.5.2); (iii) mot- og hovedkrav må være komputable (punkt 1.5.3); (iv) mot- og hovedkrav må være oppgjørsmodne (punkt 1.5.4); og (v) motkravet må være et rettslig krav på oppfyllelse (punkt 1.5.5). Konneksitet er derimot *ikke* et alminnelig vilkår for motregning,¹⁸ selv om dette tidvis misforstås i praksis.¹⁹

1.5.1 Motregningserklæring

Det er noe uenighet i teorien om motregningserklæring er et alminnelig vilkår for *motregningsrett*, eller kun et vilkår for at *virkingen* av motregning skal inntre.²⁰ Uenigheten er imidlertid kun terminologisk, og for alle praktiske formål kan det behandles som et vilkår for motregning.²¹ Vilkåret forutsettes dessuten i flere lovbestemmelser og forarbeider, samt i rettspraksis.²²

Vilkåret innebærer at B må fremsette en erklæring om motregning til A. I tråd med alminnelige regler om dispositive utsagns påbudsvirkning, får erklæringen virkning fra tidspunktet da den kommer frem til A.²³ Videre er det sikker rett at selve erklæringen – så

---

¹⁶ Sæbø (2003), s. 14.

¹⁷ Se sammenligningsvis Sæbø, (2003), s. 30; Bergsåker (2020), s. 232-240.

¹⁸ Sæbø (2003), s. 190.

¹⁹ Se eksempelvis TSOFT-2017-198790, dommens punkt 3.1.5.

²⁰ Se henholdsvis Sæbø (2003) s. 84; Bergsåker (2020), s. 232-233.

²¹ Sæbø (2003) s. 87.

²² Se eksempelvis foreldelsesloven (fl.) § 26; gjeldsbrevlova (gbl.) §§ 18 og 26; NOU 1972:20 s. 33; Ot.prp. nr. 38 (1977-1978) s. 79; Rt-1987-1449.

²³ Sæbø (2003), s. 91; Bergsåker (2020), s. 233.

fremt øvrige vilkår er oppfylt – er tilstrekkelig til at motregning inntreffer.²⁴ Motregning regnes med andre ord for å ha skjedd fra det tidspunkt da erklæringen kommer frem til A.²⁵ Det er for øvrig høyst praktisk at partene avtaler ordninger som medfører unntak fra kravet om motregningserklæring, for eksempel ved avtaler om kontokurant, hvor motstående krav løpende avregnes mot hverandre etter hvert som de forfaller.²⁶

1.5.2 Gjensidighet

Gjensidighetsvilkåret går ut på at mot- og hovedkrav må bestå mellom de samme partene på motregningstidspunktet.²⁷ At gjensidighetskravet kun må være oppfylt på motregningstidspunktet, innebærer at det verken kreves at B alltid har vært eier av motkravet, eller at A må ha vært opprinnelig innehaver av hovedkravet.²⁸ I praksis kan det være vanskelig å avgjøre om vilkåret er oppfylt eller ikke, særlig i konsernforhold eller når en av partene er et offentlig organ.²⁹

Det gjelder flere lovfestede og ulovfestede unntak fra gjensidighetsvilkåret.³⁰ Særlig viktig er gbl. § 26, som direkte gjelder enkle gjeldsbrev, men som også kan anvendes analogisk på enkle pengekrav, jf. Rt-1992-504 (Factoring Finans).

1.5.3 Komputabilitet

Komputabilitetsvilkåret kan kort oppsummeres som at motkravet og hovedkravet må «gå ut på det samme».³¹ Mer presist kan det sies at motkravet må gå ut på en prestasjon som kan tjene til oppfyllelse av hovedkravet.³² Vilkåret vil eksempelvis ikke være oppfylt hvis motkravet er på penger og hovedkravet er på laks.

I praksis vil vilkåret *som regel* medføre at kravene må gå ut på penger.³³ Pengeytelser på ulike valuta er i utgangspunktet ikke komputable, men gbl. § 7 gjør et visst innhogg ved at den gir

---

²⁴ Sæbø (2003) s. 91.

²⁵ Bergsåker (2020), s. 233.

²⁶ Augdahl (1978), s. 70.

²⁷ Sæbø (2003), s. 48.

²⁸ Sæbø (2003), s. 48.

²⁹ Se nærmere Sæbø (2003), s. 57-67.

³⁰ Se nærmere Sæbø (2003), s. 173-189.

³¹ Bergsåker (2020), s. 234.

³² Sæbø (2003), s. 68.

³³ Sæbø (2003), s. 69.

B rett til å innfri et krav på fremmed valuta med valutaen på betalingsstedet, dersom ikke annet er avtalt.³⁴ Partene står for øvrig fritt til å avtale unntak fra komputabilitetsvilkåret.³⁵

1.5.4 Oppgjørsmodenhet

Vilkåret om oppgjørsmodenhet er todelt – det kreves både at motkravet er forfalt eller kan bringes til forfall, og at frigjøringstiden er kommet for hovedkravet.³⁶ De to delvilkårene kan utledes av alminnelige regler om betaling. For at B skal kunne *kreve oppfyllelse* av motkravet må det ha forfalt eller kunne bringes til forfall, og for at B skal ha rett til å *innfri* hovedkravet, må frigjøringstiden ha kommet.³⁷ Det er ingen grunn til å gjøre unntak fra dette kun fordi B ønsker å motregne fremfor å kreve betaling av motkravet og betale hovedkravet.³⁸ Det er likevel fullt mulig for A og B å avtale unntak fra vilkåret om oppgjørsmodenhet.³⁹

1.5.5 Rettslig motkrav på oppfyllelse

Vilkåret om at motkravet må være et rettslig krav på oppfyllelse,⁴⁰ omtales tidvis også som at motkravet må være «rettskraftig»,⁴¹ at det foreligger «motstående krav»,⁴² eller at B må «ha en motfordring å motregne med».⁴³

Uansett betegnelse, er innholdet det samme: Motkravet må være av en slik karakter at B, om nødvendig, kan ta kravet til domstolene og få dom på at A plikter oppfylle det.⁴⁴ I praksis innebærer komputabilitetsvilkåret at B må kunne få dom på at A plikter å *betale* motkravet.⁴⁵ Selv om formuleringen «rettskraftig» krav kan lede tanken dit, innebærer vilkåret derimot *ikke* at B må ha en *rettskraftig dom* på As betalingsplikt.⁴⁶

---

³⁴ Bergsåker (2020), s. 235.

³⁵ Sæbø (2003), s. 69; Arnholm (1939), s. 14.

³⁶ Rt-1998-1306 på s. 1311; Krüger (1984) s. 344.

³⁷ Bergsåker (2020), s. 38-44.

³⁸ Bergsåker (2020), s. 237-238.

³⁹ Arnholm (1939), s. 14.

⁴⁰ Skag (2011), s. 558; Sæbø (2003), s. 96.

⁴¹ Augdahl (1978), s. 78.

⁴² Sæbø (2003), s. 30 og 96.

⁴³ Øyen (1998), s. 718.

⁴⁴ Augdahl (1978), s. 78.

⁴⁵ Sigeman (1972), s. 16.

⁴⁶ Lindskog (2014), s. 125.

Vilkåret avgrensner for det første mot forpliktelses som ikke bygger på rettsregler, slik som rene moralske forpliktelses.⁴⁷ For det andre avgrensner det mot krav som *opprinnelig* har vært et rettslig krav på betaling, men som ikke lengre kan kreves oppfylt.⁴⁸ Praktiske eksempler er krav som er falt bort som følge av foreldelse,⁴⁹ passivitet,⁵⁰ preklusjon⁵¹ eller manglende reklamasjon,⁵² samt krav som er blitt ettergitt av B.⁵³ For det tredje vil vilkåret heller ikke være oppfylt dersom A har betalt motkravet *med befriende virkning* – det vil si uten at B kunne avvise betalingen.⁵⁴

1.6 Hensynene bak motregningsreglene

1.6.1 Innledning

I dette punktet skal jeg gjøre rede for hensynene for og imot tvungen motregning etter ulovfestede motregningsregler. Årsaken til at dette behandles, er at hensynene vil kunne tjene som viktige rettskildefaktorer ved avveiningen av mer usikre ulovfestede motregningsspørsmål og ved tolkning av lovbestemmelser om motregning.⁵⁵ Det avgrensnes i utgangspunktet mot selve hensynene bak frivilling og lovhjemlet motregning, da de prinsipielt beror på henholdsvis avtale- og lovtolkning.⁵⁶ I den grad det er nødvendig, vil jeg likevel komme tilbake til hensynene bak de enkelte lovhjemlede motregningsreglene i del III.

1.6.2 Praktisk oppgjørsmåte

En historisk viktig begrunnelse for motregning er at det er en lettvinnt og praktisk oppgjørsmåte,⁵⁷ som sparer transaksjonskostnader.⁵⁸ I og med at betaling i dag er enklere enn før ved overføringer via nettbank og lignende, har nok hensynet mindre vekt enn tidligere.⁵⁹ Som påpekt av Arnholm, rekkes hensynet dessuten kortere ved tvungen enn ved frivillig

---

⁴⁷ Augdahl (1978), s. 78-79.

⁴⁸ Implisitt Augdahl (1978), s. 79.

⁴⁹ Fl. § 24.

⁵⁰ Skag (2011), s. 558.

⁵¹ Se arveloven § 102; NS 8405 pkt. 26.3.

⁵² Øyen (1998), s. 718.

⁵³ Augdahl (1978), s. 79.

⁵⁴ Se nærmere Sæbø (2003), s. 98, Lindskog (2014), s. 125.

⁵⁵ Bergsåker (2020), s. 224-225.

⁵⁶ Sæbø (2003), s. 30.

⁵⁷ Arnholm (1939), s. 17.

⁵⁸ Sæbø (2003), s. 31.

⁵⁹ Bergsåker (2020), s. 225.

motregning.⁶⁰ Ved frivillig motregning har jo gjerne partene nettopp valgt å avtale motregning fordi de synes det er praktisk. Tvungen motregning vil derimot gjerne gå på tvers av As ønsker, slik at motregningen kun vil oppleves lettvinnt for B. Ved tvungen motregning er det derfor helst de øvrige hensynene nedenfor som veier tyngst.⁶¹

1.6.3 Effektiv inkasso for B

Ved at B slipper å gå den tidvis lange og dyre veien om å få dom, begjære utlegg og tvangssalg, utgjør motregningsretten for B – så langt kravene dekker hverandre – en svært enkel og billig måte å få dekning for sitt motkrav dersom A er en motvillig eller dårlig betaler.⁶² Overfor debitorer med dårlig betalingsevne vil motregning ofte også være eneste farbare vei til oppfyllelse.⁶³ Det er dessuten samfunnsøkonomisk gunstig at forfalte og utvilsomme krav gjøres opp på en effektiv måte.⁶⁴

Inkassofunksjonen kan likevel ha negative konsekvenser. For eksempel kan B trenere As inndrivelse av et *utvilsomt* hovedkrav ved å møte det med et *tvilsomt* motkrav, hvilket vil tvinge A til å gå rettens vei om han vil ha betaling.⁶⁵ I tillegg kan inndrivelsen ved motregning gripe for hardt inn i As behov for kontanter, jf. punkt 1.6.6.

1.6.4 Sikkerhet for motkravet

I tillegg til å forenkle inndrivelsen av motkravet, medfører motregningsrett for B også en sikkerhet for motkravet så langt kravene dekker hverandre – omtrent som om B skulle hatt en tilbakeholdsrett eller en panterett.⁶⁶ Det sentrale ved sikkerhetshensynet er å sikre B mot tap som følge av at B oppfyller hovedkravet uten å få gjengjeld fra A.⁶⁷

Sikkerhetshensynet har sterkest begrunnelse der også det såkalte kreditthensynet gjør seg gjeldende.⁶⁸ Det vil være tilfelle der motkravet har oppstått – for eksempel ved at B har gitt A

---

⁶⁰ Arnholm (1939), s. 17.

⁶¹ Arnholm (1939), s. 17.

⁶² Bergsåker (2020), s. 225-227.

⁶³ Hagstrøm (2011), s. 729.

⁶⁴ NOU 1992:35, s. 7.

⁶⁵ Bergsåker (2020), s. 226-227.

⁶⁶ Sæbø (2003), s. 35.

⁶⁷ Sæbø (2003), s. 31; Arnholm (1939), s. 18.

⁶⁸ Bergsåker (2020), s. 228.

et lån – nettopp *fordi* hovedkravet eksisterer fra før.⁶⁹ B får da sikkerhet for motkravet, og vil kunne gi kreditt der han ellers ikke ville gitt det, hvilket er samfunnsøkonomisk gunstig.⁷⁰ Utenfor disse tilfellene fremstår sikkerhetsretten mindre velbegrunnet.⁷¹ I praksis ser en likevel at B normalt behandles likt uavhengig av om kreditt hensynet slår til eller ikke, jf. eksempelvis dekningsloven (dekn.l.) § 8-1, som gir B like stor rett til å motregne i konkurs enten motregningsretten har vært kredittskapende eller ikke.⁷²

Utenfor konkurs, er gbl. § 26 et praktisk eksempel på en regel som er begrunnet med sikkerhetshensynet.⁷³ Bestemmelsen beskytter Bs begrunnede forventning om motregning; er B først kommet i motregningsposisjon, skal ikke A vilkårlig kunne frata ham den sikkerhetsretten ved å overdra kravet til tredjeperson C.⁷⁴

1.6.5 Rimelighet

Rimelighet er et bærende hensyn bak tvungen motregning. Når de alminnelige motregningsvilkår er oppfylte vil A, ved Bs betaling av hovedkravet, umiddelbart – så langt motkravet rekker – plikte å returnere den betaling han mottar av B, for å betale motkravet.⁷⁵ Forutsetningen er jo at motkravet er forfalt. Som påpekt av Sæbø, vil A normalt kun være interessert i å motsette seg motregning dersom han ikke har noen intensjon om å umiddelbart oppfylle motkravet.⁷⁶ I en slik situasjon vil det å nekte B motregningsrett i realiteten legge opp til As mislighold av motkravet, hvilket fremstår urimelig overfor B.⁷⁷

Rimelighetshensynet taler imidlertid *ikke alltid* for å gi B motregningsrett,⁷⁸ hvilket har kommet til uttrykk i flere rettsregler som nekter B motregning. Eksempler er der Bs motregningsrett innskrenkes av hensyn til Bs behov for kontanter,⁷⁹ der B nektes motregning

---

⁶⁹ Hagstrøm (2011), s. 729.

⁷⁰ Bergsåker (2020), s. 228.

⁷¹ Bergsåker (2020), s. 228.

⁷² Bergsåker (2020), s. 228.

⁷³ Sæbø (2003), s. 420; NUT 1935:1, s. 42.

⁷⁴ Sæbø (2003) s. 109; tilsvarende gbl. § 18 for omsetningsgjeldsbrev.

⁷⁵ Sæbø (2003), s. 31.

⁷⁶ Sæbø (2003), s. 31-32.

⁷⁷ Sæbø (2003), s. 31-32; Bergsåker (2020), s. 230.

⁷⁸ Bergsåker (2020), s. 230; Sæbø (2003), s. 34.

⁷⁹ Se punkt 1.6.6

som følge av rettsmisbruk,⁸⁰ samt de begrensninger som gjelder for retten til å motregne med omtvistede motkrav.⁸¹

Det må likevel understrekes at når det er snakk om at rimelighetshensyn taler for eller imot å gi B motregningsrett, så er det ikke tale om rimelighet i det konkrete enkelttilfellet. Det relevante er om hensynet til rimelighet taler for eller mot motregningsrett i det aktuelle *typetilfellet*.⁸²

1.6.6 Kontanthensynet

Med kontanthensynet menes hensynet til As behov for kontanter, og kalles også tidvis hensynet til isolert oppgjør.⁸³ Med kontanter menes for øvrig ikke bare sedler og mynt, men også kontopenger. Som nevnt ovenfor, er kontanthensynet en form for rimelighetshensyn som kan tale *mot* motregningsrett for B. Hensynet går ut på at det kan være så byrdefullt for A å miste den likviditeten kontant betaling av hovedkravet utgjør, at det taler for å begrense Bs motregningsrett. Ved motregning får A riktignok oppgjort sin gjeld, men om han har likviditetsproblemer vil han kunne ha langt større behov for kontanter. Han kan for eksempel trenge kontantene for å avverge en konkursbegjæring eller en tvangsauksjon, forebygge mislighold av en viktig kontrakt, eller for å underholde seg og sin husstand.⁸⁴

Kontanthensynet er kommet til uttrykk blant annet i regler om motregningsforbud i arbeidsforhold;⁸⁵ i motregningsforbud i bankinnskudd i forbrukerforhold;⁸⁶ samt i beslagsforbud i dekningsloven,⁸⁷ som i stor grad gjelder analogisk som motregningsforbud.⁸⁸

---

⁸⁰ Se nærmere Sæbø (2003), s. 297-314.

⁸¹ Se nærmere Sæbø (2003), s. 281-290.

⁸² Sæbø (2003), s. 39; Arnholm (1939), s. 25.

⁸³ Bergsåker (2020), s. 228-229.

⁸⁴ Hagstrøm (2011), s. 728.

⁸⁵ Arbeidsmiljøloven (aml.) § 14-15.

⁸⁶ Finansavtaleloven (finansavtl.) §§ 29 (1), jf. 2 (1).

⁸⁷ Dekningsloven (deknl.) §§ 2-3, 2-4, 2-5, 2-7 og 2-10.

⁸⁸ Se punkt 3.7.

2 Del II – Skillet mellom konnekse og ukonnekse krav

2.1 Innledning

I denne delen av oppgaven skal jeg redegjøre nærmere for skillet mellom konnekse og ukonnekse krav. Det skal kort redegjøres for hva konneksitet er, og avgrenses mot innsigelser (punkt 2.1.1 og 2.1.2). Deretter vil jeg gå gjennom noen sikre tilfeller av konnekse og ukonnekse krav (punkt 2.2 og 2.3), før jeg tar for meg noen mer usikre tilfeller av konneksitet (punkt 2.4).

2.1.1 Generelt om hva konneksitet er

Om konnekse krav sies det gjerne at de «springer ut av samme rettsforhold»,⁸⁹ men dette forklarer egentlig ikke nærmere hva som skal til for at betegnelsen skal passe for to krav.⁹⁰ I HR-2019-1662-A avsnitt 51, uttalte Høyesterett at «springer ut av samme rettsforhold» viser til «tilfeller hvor kravene inngår som ledd i et mer omfattende kompleks av rettigheter og forpliktelser som kan tilbakeføres til et felles grunnlag». Også den formuleringen er imidlertid temmelig vagt, og gir ikke noe særlig bedre veiledning.

Konneksitet mellom to krav handler om *hvor nær tilknytning* det er mellom kravene.⁹¹ Som påpekt av flere teoretikere, er det av den grunn mest presist å operere med *grader* av konneksitet ut fra *hvor sterk* tilknytning det er mellom kravene.⁹² Et slikt konneksitetsbegrep er imidlertid helt upraktisk å operere med, da konneksitet er et ja/nei-spørsmål i relasjon til de motregningsreglene som har som vilkår at mot- og hovedkrav er konnekse. Det må likevel erkjennes at når jeg i det følgende trekker grensen mellom konnekse og ukonnekse krav, er det egentlig et spørsmål om hvor sterk grad av tilknytning som trengs før rettsordenen anerkjenner kravene som konnekse i relasjon til motregning.

---

⁸⁹ Se eksempelvis fl. § 26 (b).

⁹⁰ Også kritisk, Sæbø (2003), s. 190.

⁹¹ HR-2019-1662.A avsnitt 63; Sæbø (2003), s. 190. Bergsåker (2020), s. 231.

⁹² Bergsåker (2020), s. 231; Røed (2019), s. 922-926.

For øvrig må det bemerkes at spørsmålet om når to krav er konnekse og ikke, prinsipielt sett må avgjøres konkret for hver enkelt regel om motregning hvor det har betydning at kravene er konnekse.⁹³ Dersom det ikke er holdepunkter for noe annet, kan det imidlertid opereres med et mer allment konneksitetskrav.⁹⁴ Det har eksempelvis lenge vært enighet i teorien om at konneksitetsbegreper er det samme i relasjon til gbl. §§ 18 og 26, og fl. § 26.⁹⁵

2.1.2 Skillet mellom konnekse motkrav og innsigelser

Før det kan tas stilling til skillet mellom konnekse og ukonnekse krav, må det avgrenses mot en kategori som har likhetstrekk med konnekse motkrav, men som ikke er det – innsigelser mot hovedkravet.⁹⁶

Med innsigelser menes det omstendigheter som enten medfører at hovedkravet ikke er gyldig stiftet eller at det er helt eller delvis bortfalt.⁹⁷ Innsigelser kan deles opp i de som kan gjøres gjeldende defensivt, og de som kan gjøres gjeldende offensivt. Defensiv innsigelse er de som kun kan gjøres gjeldende som innvending mot et krav, mens offensive innsigelser kan gjøres gjeldende overfor motparten på samme måte som selvstendige pengekrav.⁹⁸

Det er enklest å skille de defensive innsigelsene fra konnekse motkrav. Eksempler er innsigelser om at hovedkravet er betalt, gjort opp ved motregning, eller har falt bort som en følge av preklusjon, foreldelse, manglende reklamasjon eller passivitet. Et annet eksempel er Bs innsigelse til As skadeserstatningskrav, om at erstatningssummen må avkortes på grunn av As uaktsomme medvirkning.⁹⁹ Hvis derimot A og B begge uaktsomt skader hverandre – for eksempel i en kollisjon – vil partene få hvert sitt eget skadeserstatningskrav mot den andre, som vil være konnekse.¹⁰⁰

Et eksempel på en innsigelse som kan gjøres gjeldende offensivt er prisavslag.¹⁰¹ Dersom kjøpesummen ikke enda er betalt, er prisavslaget en defensiv innsigelse – en innvending mot kjøpesummens størrelse. Dersom kjøpesummen er betalt, blir innsigelsen derimot offensiv. B

---

⁹³ Sæbø (2003), s. 197.

⁹⁴ Sæbø (2003), s. 197; implisitt HR-2019-1662-A avsnitt 50.

⁹⁵ Brækhus (1977), s. 58.

⁹⁶ Se nærmere Sæbø (2003), s. 198-201.

⁹⁷ Sæbø (2003), s. 198.

⁹⁸ Sæbø (2003), s. 198.

⁹⁹ Skadeserstatningsloven § 5-1; Sæbø (2003), s. 21-22.

¹⁰⁰ Punkt 2.2.6.

¹⁰¹ Sæbø (2003), s. 198; NUT 1935:1, s. 42.

kan gjøre gjeldende prisavslaget mot A, og kan få dom på at A plikter å betale B prisavslaget, nærmest som et selvstendig motkrav på tilbakebetaling. Kjøperens krav på *erstatning* som følge av kontraktsbrudd er derimot et konnekst motkrav i relasjon til hovedkravet på kjøpesum.¹⁰²

Årsaken til at prisavslag regnes som en innsigelse er formodentlig at det er en innsigelse mot kjøpesummens størrelse. Slik varen ble levert – med mangelen – ville *riktig pris* vært avtalt kjøpesum minus prisavslaget. Ved et erstatningskrav dreier det seg derimot ikke om å finne riktig pris, men om at B skal ha dekning for det *tapet* han er påført som en følge av kontraktsbruddet. Skillet illustreres ved erstatning som følge av brudd på lojalitetsbaserte biforpliktelser, som for eksempel varslingsplikter i entrepriseforhold,¹⁰³ hvor konsekvensen normalt er erstatningsplikt for tap som kunne vært unngått om plikten ble overholdt.¹⁰⁴ I et slikt eksempel er det vanskelig å si at tapet som følge av manglende varsling er en innvending mot størrelsen på hovedkravet – vederlagskravet.

Selv om grensen er vanskelig å trekke, og til og med Høyesterett tidvis bommer på grensedragningen,¹⁰⁵ er grensedragningen viktig i praksis. Som hovedregel kan innsigelser alltid gjøres gjeldende selv der det ikke kan motregnes med konnekse motkrav,¹⁰⁶ samtidig som defensive innsigelser ikke foreldes.¹⁰⁷ En del prosessuelle regler etter tvangsfullbyrdelses- og prosesslovgivningen skiller dessuten mellom konnekse motkrav og innsigelser.¹⁰⁸

2.1.3 Hensynene som begrunner utvidet motregningsrett ved konnekse krav

Utvidet motregningsrett ved konnekse krav kan begrunnes med rimelighetshensyn og retts tekniske hensyn.¹⁰⁹ Som vi har sett i punkt 1.6.5, er også motregning med ukonnekse krav begrunnet med rimelighetshensyn. Ved konnekse krav har imidlertid mot- og hovedkrav en så

---

¹⁰² Sæbø (2003), s. 198; NUT 1935:1, s. 42.

¹⁰³ Se eksempelvis NS 8405 pkt. 21; NS 8406 pkt. 18; NS 8407 pkt. 25.

¹⁰⁴ Se eksempelvis NS 8407 pkt. 25.1.2 (2).

¹⁰⁵ Se nærmere Sæbø (2003), s. 200-201 med videre henvisninger til Rt-1978-881, Rt-1979-1436 og Rt-1980-1291.

¹⁰⁶ Se eksempelvis forbrukerkjøpsloven (fkjl.) § 35 (6).

¹⁰⁷ Sæbø (2003), s. 224; innsigelser kan derimot bortfalle ved passivitet, se Skag (2011), s. 526.

¹⁰⁸ Se nærmere Sæbø (2003), s. 195 med videre henvisninger.

¹⁰⁹ Sæbø (2003), s. 190.

nær tilknytning, at det vil være *særlig urimelig* om motregning nektes.¹¹⁰ Synspunktet har en side mot tilbakeholdsretten og prinsippet om ytelse mot ytelse. Det vil for eksempel være særlig urimelig dersom kjøperen skulle kunne kreve erstatning av selgeren som følge av forsinkelse, uten samtidig å måtte gi selgeren oppgjør for kjøpesummen. Som Arnholm uttaler, burde ikke den ene parten på samme tid kunne «beholde sin plusside og forlange sin minusside strøket».¹¹¹

Som vi så i punkt 2.1.2, kan det være svært utfordrende å skille innsigelser og konnekse motkrav fra hverandre. Av den grunn er det en rettsteknisk fordel dersom konnekse motkrav og innsigelser likebehandles i størst mulig grad.¹¹² Den særlige forventingen om samlet oppgjør under samme rettsforhold, tilsier dessuten at det er så stor likhet mellom innsigelser og konnekse motkrav at de i størst mulig grad bør likebehandles ut fra rimelighetshensyn.¹¹³

2.2 Sikre tilfeller av konneksitet

2.2.1 Hovedregel om at krav under samme kontrakt er konnekse

I HR-2019-16622-A (Statens pensjonskasse) avsnitt 63 uttales det blant annet at «[v]ed samme avtale [...] vil fordringene normalt anses som konnekse». Dette er den klare hovedregelen, hvilken kan sies å bygge på en presumsjon for at det partene har valgt å regulere i en og samme kontrakt, har en såpass nær indre sammenheng at det er naturlig å regne det som ett og samme rettsforhold. Hovedregelen gir også rettstekniske fordeler, ved at man unngår at enhver avtale må vurderes på detaljnivå for å avklare om kravene er konnekse eller ikke. Som jeg kommer tilbake til i punkt 2.4.4, finnes det likevel et snevert unntak fra hovedregelen.

2.2.2 De motstående kravene gjensidig forutsetter hverandre

I situasjoner hvor mot- og hovedkrav gjensidig forutsetter hverandre, er det sikker rett at kravene er konnekse.¹¹⁴ Det vil blant annet være tilfelle der det er en forutsetning for

---

¹¹⁰ HR-2019-16622-A, avsnitt 52; Sæbø (2003), s. 194; Brækhus (1977), s. 58.

¹¹¹ Arnholm (1939), s. 32.

¹¹² Sæbø (2003), s. 196; Rt-1907-834.

¹¹³ I samme retning, Sæbø (2003), s. 196.

¹¹⁴ Sæbø (2003), s. 202.

inngåelse av kontrakt nr. 1 at kontrakt nr. 2 inngås. Alternativet til at begge kontraktene ble inngått var at ingen av de ble det, hvilket gir kravene en særlig nær sammenheng.

2.2.3 Hovedkravet er betinget av at B får oppfylt motkravet

I tilfeller hvor hovedkravet er betinget av at B får oppfylt motkravet, vil A aldri kunne kreve hovedkravet oppfylt uten å oppfylle motkravet. I og med at hovedkravet på denne måten er uløselig knyttet til oppfyllelsen av motkravet, vil det være særdeles urimelig om B skulle nektes motregning. Et enkelt eksempel kan være at B går med på å innfri As gjeld til C, men kun dersom A først innfrir sin eksisterende gjeld til B.¹¹⁵

At kravene i slike tilfeller er konnekse, er lagt til grunn av Høyesterett i Rt-1915-106. I saken hadde B tegnet aksjer i selskapet A under forutsetning av at han skulle bli ansatt som fører for As skip, som var under bygging. Høyesterett uttalte at når B «har tegnet sine aktier under forutsætning om at bli fører, antar jeg ogsaa, at der er en saadan sammenhæng mellem hans forpligtelser for aktietegningen og hans krav paa hyre som fører, at fordring og motfordring maa kunne siges at utspringe av samme retsforhold».¹¹⁶ Dommen illustrerer for øvrig at konneksitet på dette grunnlaget kan foreligge også når kravene springer ut av ulike kontrakter.

2.2.4 Realdebitor As krav på vederlag og realkreditor Bs krav som følge av As mislighold av forpliktelsen som danner grunnlag for vederlagsplikten

Det er sikker rett at realdebitors krav på vederlag og realkreditors krav som følge av mislighold av den realytelsen som danner grunnlag for vederlagsplikten, er konnekse.¹¹⁷ Et enkelt og hyppig brukt eksempel på dette er kjøperens krav på erstatning som følge av mangel eller forsinkelse, og selgerens krav på vederlag for den mangelfulle eller forsinkede ytelsen.¹¹⁸ Foruten at kravene har et felles grunnlag i kjøpsavtalen, kan regelen begrunnes i at misligholdskravet kan betraktes som et surrogat for interessen realkreditor har i å få oppfylt realytelsen, hvilket gir det en særlig nær sammenheng med kravet på vederlag for selve realytelsen.¹¹⁹ Regelen har en side mot prinsippet «ytelse mot ytelse» og reglene om

---

¹¹⁵ Sæbø (2003), s. 205.

¹¹⁶ Rt-1915-106, s. 109.

¹¹⁷ Sæbø (2003), s. 202; Røed (2019).

¹¹⁸ Bergsåker (2020), s. 230-231; Torvund (1997), s. 90; Sæbø (2003), s. 202.

¹¹⁹ Sæbø (2003), s. 202.

tilbakeholdsrett,¹²⁰ og dessuten vil ofte realkreditor nettopp ha tilbakeholdsrett i disse tilfellene.¹²¹

Regelen gjelder også dersom kravet stiftes for tredjeperson, jf. Rt-1915-840.¹²² I saken var As hovedkrav et vederlagskrav på restfrakt mot B. Med Cs samtykke erklærte B motregning med Cs erstatningskrav mot A som følge av forsinkelse på frakten. Motregning ble akseptert fordi kravene var konnekse.

Regelen omfatter derimot ikke tilfeller hvor misligholdskravet skyldes mislighold av *en annen forpliktelse* enn den forpliktelsen som danner grunnlag for vederlagsplikten. Det kan være tilfelle dersom realkreditor Bs erstatningskrav bygger på at A har tilsidesatt en lojalitetsbasert biforpliktelse – for eksempel en varslingsplikt.¹²³ Unntaksvis kan tilsidesettelse av slike biforpliktelser lede til at hovedytelsen anses mangelfull,¹²⁴ og i så fall omfattes naturligvis mangelskravet av regelen i dette punktet. I de aller fleste tilfeller er imidlertid brudd på slike plikter kun sanksjonert med erstatningsansvar for tap som kunne vært unngått ved lojal etterlevelse av biforpliktelsen, eventuelt supplert med hevingsrett for motparten.¹²⁵

Selv om realkreditors erstatningskrav for realdebitors brudd på biforpliktelser faller utenfor regelen omtalt i dette punktet, vil slike krav som regel likevel være konnekse med realdebitors vederlagskrav, men da ut fra en annen begrunnelse. Det samme gjelder for så vidt realdebitors erstatningskrav ved realkreditors brudd på slike biforpliktelser, da slike biforpliktelser kan foreligge for begge parter. Konneksitet vil som regel kunne begrunnes med at kravene springer ut av samme kontrakt.¹²⁶ Så fremt B har rådigheten over egen ytelse, vil konneksitet som regel i tillegg kunne begrunnes med at B har detensjonsrett,¹²⁷ da hovedforpliktelser og biforpliktelser under samme kontrakt også oppfyller konneksitetskravet i relasjon til detensjonsrett.¹²⁸

---

¹²⁰ Arnholm (1939), s. 32.

¹²¹ Sæbø (2003), s. 202.

¹²² Sæbø (2003), s. 203; Øyen (1998), s. 727.

¹²³ Nærmere om slike biforpliktelser, se eksempelvis Hagstrøm (2011), s. 122-126.

¹²⁴ Se nærmere Simonsen (2017), kapittel 15.3.

¹²⁵ Hagstrøm/Bruserud (2014), s. 376.

¹²⁶ Se punkt 2.4.4 om unntak.

¹²⁷ Se punkt 2.2.5.

¹²⁸ Øyen (1998), s. 739.

2.2.5 B har tilbakeholdsrett

Reglene om detensjonsrett og retensjonsrett har egne vilkår, og gjelder i prinsippet uavhengig av motregningsreglene. Dersom B først har tilbakeholdsrett til sikkerhet for hovedkravet, er A imidlertid i den posisjon at han ikke kan kreve oppfyllelse av hovedkravet uten selv å innfri motkravet. Kravene får da en særlig nær sammenheng, og det er ingen grunn til å verne A mot motregning. Alternativet for A er jo å aldri få oppfyllelse for hovedkravet. Det er derfor klart at mot- og hovedkrav er konnekse dersom B har tilbakeholdsrett til sikkerhet for motkravet.¹²⁹

Det må likevel presiseres at selv om det foreligger konneksitet på grunnlag av at B har tilbakeholdsrett, medfører ikke det noe unntak fra komputabilitetsvilkåret. I praksis betyr det at dersom enten motkravet eller det tilbakeholdte ikke er på penger,¹³⁰ vil det uansett ikke kunne motregnes. I slike tilfeller må B nøye seg med tilbakeholdsretten.

2.2.6 Gjensidig skadeforvoldelse

Et eksempel på sikre konnekse krav utenfor kontrakt, er A og Bs skadeserstatningskrav mot hverandre ved gjensidig skadeforvoldelse.¹³¹ Eksempler på dette er kollisjon med skip eller motorvogn.¹³² Som nevnt vil det derimot være å regne som en innsigelse mot hovedkravet dersom kun B er skadevolder, og As erstatningskrav må settes ned etter skadeserstatningsloven § 5-1 som følge av As medvirkning.¹³³

2.2.7 Ulike pensjonsytelser fra samme pensjonskasse

I Statens Pensjonskasse-dommen ble det slått fast at krav på uførepensjon og alderspensjon fra Statens pensjonskasse var konnekse.¹³⁴ Begrunnelsen var blant annet at både alders- og uførepensjon «er ment å sikre medlemmet ved inntektsbortfall», og at «[b]egge ytelsene er knyttet til medlemmets ansettelsesforhold i staten og medlemskap i SPK.»¹³⁵ Ut fra Høyesteretts begrunnelse er det grunn til å anta at det samme må gjelde andre typer pensjon som f.eks. barnepensjon, særalderspensjon eller ektefellepensjon, da de tjener samme formål.

---

¹²⁹ Lindskog (2014), s. 89; Sigeman (1967), s. 204 flg.

¹³⁰ Det er likevel en viss mulighet for å gjøre om det tilbakeholdte til penger, jf. eksempelvis lov om rett til å selja uhenta ting §§ 2, jf. 1.; kjøpsloven (kjl.) § 76; se også Øyen (1998), s. 714.

¹³¹ Sæbø (2003), s. 210-211; Lindskog (2014), s. 91-92.

¹³² Sæbø (2003), s. 210-211.

¹³³ Punkt 2.1.2.

¹³⁴ Tilsvarende LA-2015-110067.

¹³⁵ HR-2019-1662-A avsnitt 55.

Dette illustreres av at trygderetten i sin praksis har lagt til grunn at krav på tilbakebetaling av feilutbetalt barnetillegg er konnekst med krav på særalderspensjon.¹³⁶

Det som er sagt over kan likevel ikke gjelde dersom pensjonene tilbys hos ulike pensjonskasser/pensjonsfond. Selv om ytelsene har like formål, har de svak sammenheng med hverandre, da de tilbys av ulike parter og uten noen felles opprinnelse i form av avtale eller medlemskap.

2.3 Sikre tilfeller av ikke-konneksitet

I dette punktet skal jeg kort nevne noen sikre tilfeller av ikke-konneksitet. Da det finnes tilnærmet ubegrenset med kombinasjoner av krav som ikke har noen tilknytning til hverandre, vil jeg kun nevne noen praktiske typetilfeller som har likhetstrekk med tilfeller som er behandlet tidligere.

For det første kan det nevnes at As krav på vederlag etter en kontrakt, ikke er konnekst med Bs erstatningskrav mot A etter erstatningsregler utenfor kontrakt.¹³⁷ Dette kan i praksis by på vanskelige grensedragninger mellom reglene om erstatning i og utenfor kontrakt, jf. eksempelvis Rt-2007-1665 (Vekter).¹³⁸ Særlig i entreprisforhold, hvor arbeidet gjøres på byggherrens grunn, kan det lett oppstå skader det kan være vanskelig å plassere i det ene eller det andre regelsettet.¹³⁹ Det foreligger heller ikke konneksitet mellom produsenten As krav på vederlag og Bs erstatningskrav etter produktansvarsreglene.¹⁴⁰ Tilsvarende må gjelde andre spesialregler om erstatning utenfor kontrakt, som naboansvaret¹⁴¹ og forurensningsansvaret.¹⁴² Det sentrale poenget er at erstatningskravet ikke grunnes på kontrakten, og dermed ikke har noen særlig tilknytning med vederlaget.

---

¹³⁶ TRR-2014-2491.

¹³⁷ Sæbø (2003), s. 205; Lindskog (2014), s. 510-511.

¹³⁸ Se også NS 8504 pkt. 42.2.

¹³⁹ Hagstrøm/Bruserud (2014), s. 422; Lindskog (2014), s. 510-511; se også NS 8405 pkt. 42.2.

¹⁴⁰ Ot.prp. nr. 34 (1980-81); Sæbø (2003), s. 205.

¹⁴¹ Se grannelova §§ 9, jf. 2.

¹⁴² Se forurensningsloven kapittel 8, særlig § 55.

2.4 Usikre tilfeller av konneksitet

2.4.1 Innledning

I dette punktet skal jeg gå gjennom noen utvalgte typetilfeller hvor det etter gjeldende rett er uklart hva som skal til før det foreligger konneksitet. Det følger av rettspraksis og teori at det klare utgangspunktet dersom kravene springer ut av flere ulike kontraktsforhold, er at kravene ikke er konnekse.¹⁴³ Et sentralt spørsmål er da hva som skal til for at det *likevel* skal foreligge konneksitet.

2.4.2 Kravene er oppstått i et løpende forretningsforhold

Det følger klart av Statens pensjonskasse-dommen at det foreligger konneksitet til tross for at kravene ikke springer ut av samme kontrakt, dersom kravene er oppstått i et løpende forretningsforhold.¹⁴⁴ Det samme er antydnet i Factoring Finans-dommen, hvor Høyesterett fant at to krav som sprang ut av to ulike entreprisekontrakter ikke var konnekse, og blant annet pekte på at det ikke forelå noe løpende forretningsforhold.¹⁴⁵

Spørsmålet i dette punktet er hva som skal til for at det foreligger et løpende forretningsforhold.

Uttrykket «løpende forretningsforhold», sett i sammenheng med at forutsetningen er at det dreier seg om krav som springer ut av ulike kontrakter, tilsier at det sentrale er at partene løpende inngår ulike kontrakter med hverandre. Det er da *forretningsforholdet* som er det felles grunnlaget som kravene kan føres tilbake til. De ulike kontraktene innad i det samme løpende forretningsforholdet har likhetstrekk med delleranser under en større kontrakt, og partene kan sies å ha en forventning om samlet oppgjør av hele samarbeidet, på samme måte som partene har en berettiget forventning om samlet oppgjør under én og samme kontrakt.

Det er derimot noe uklart hva som skal til av løpende kontrahering før dette kan regnes som et «løpende forretningsforhold» i motregningssammenheng.

---

¹⁴³ Rt-1992-504, s. 507; HR-2019-1662-A avsnitt 53; Brækhus (1977), s. 58.

¹⁴⁴ HR-2019-1662-A, avsnitt 53.

¹⁴⁵ Rt-1992-504, s. 507.

Det fremgår av Factoring Finans-dommen at det ikke er tilstrekkelig at det inngås to ulike kontrakter.¹⁴⁶ Skulle et slikt synspunkt blitt lagt til grunn ville det heller ikke vært mye igjen av hovedregelen om at krav under ulike kontrakter er ukonnekse. I Rt-1987-1449 (Tørrfisk) fant Høyesterett derimot at kravene fra kontrakt nr. 3 og nr. 4 av totalt fire kontrakter om eksport av tørrfisk, var konnekse. I teorien er det antatt at Høyesteretts standpunkt om at kravene var konnekse bygger på at det forelå et løpende forretningsforhold.¹⁴⁷ Dersom en kun ser på antallet kontrakter i Tørrfisk-dommen, kan det virke som at grensen for «løpende forretningsforhold» går ved fire kontrakter. En slik tallorientert rettsanvendelse virker imidlertid noe kunstig, og er dessuten lite forenlig med for eksempel Rt-1903-717 (Varehandel). I dommen ble fire varehandler regnet som fire selvstendige rettsforhold, under den begrunnelse at det ikke var tilstrekkelig at B «Tid efter anden fik Varer hos [A]».

De to dommene gir anvisning på at *antallet* kontrakter ikke alene kan være avgjørende, og at det må foretas en konkret helhetsvurdering. Videre er en sentral forskjell på Tørrfisk-dommen og Varehandel-dommen, at det i førstnevnte dom dreide seg om en form for tørrfiskeksport som A i henhold til et vedtak hadde enerett på, mens det i sistnevnte virket som kontraheringen skjedde tilfeldig. De to dommene kan tyde på at det i vurderingen må ses hen til om den løpende kontraheringen er en del av en større helhet, eller om det er mer tilfeldig at kontraktene løpende har blitt inngått. De to dommene antyder også at kontraktens verdi og hyppigheten av kontraheringen kan ha betydning, da det i Varehandel-dommen gjaldt ganske beskjedne summer og kontraheringen var «fra tid til annen». Antagelig må en kreve større hyppighet ved mindre kontrakter, og motsatt mindre hyppighet ved større kontrakter.

Utover det som kan leses ut av de to dommene, vil jeg også anta at forhold som tyder på at partene har et slags gjensidig samarbeidsforhold burde ha betydning/tillegges vekt. Et slikt gjensidig samarbeidsforhold vil gi anvisninger på et løpende rettsforhold partene imellom, heller enn at det tilfeldigvis kontraheres fra tid til annen. Ut fra det som er sagt over, burde eksempelvis krav som oppstår under formelt ulike kontrakter, men under samme rammeavtale, anses som konnekse.¹⁴⁸ Det kan være tilfelle dersom den ene parten er opptatt

---

¹⁴⁶ Tilsvarende LB-2010-170602.

¹⁴⁷ Sæbø (2003) s. 207-208; sml. Øyen (1998), s. 758.

¹⁴⁸ I samme retning, Øyen (1998), s. 759

av formalisering og ønsker egen kontrakt for hvert oppdrag under rammeavtalen. Alternativt kan den ene parten tenkes å ha en opsjon på å inngå flere kontrakter under rammeavtalen.¹⁴⁹

Derimot vil det nok ikke være tilstrekkelig til å oppnå et «løpende forretningsforhold» at samme parter inngår en rekke kontrakter, dersom kontraktene er lyst ut på anbudskonkurranse. I slike tilfeller har utbyderen veldig begrenset valgrett med hensyn til hvem som kåres som vinner av konkurransen,¹⁵⁰ og det er da vanskelig å se kontraheringen som utslag av et større forretningsforhold.

2.4.3 Kontraktene danner en forretningsmessig enhet

Selv om det enda ikke har blitt bekreftet i høyesterettspraksis, er det alminnelig antatt i teorien og lagt til grunn i underrettspraksis at krav som springer ut av ulike kontrakter likevel er konnekse dersom de forretningsmessig danner en enhet og er inngått omtrent samtidig.¹⁵¹

Det kan tidvis være vanskelig å skille alternativene «forretningsmessig enhet» og «løpende forretningsforhold»,¹⁵² men den sentrale forskjellen er tidsaspektet. Mens alternativet «løpende forretningsforhold» dreier seg om kontrakter som løpende inngås over tid, passer alternativet «forretningsmessig enhet» best der det inngås flere kontrakter omtrent samtidig, med en felles forretningsmessig tilknytning.

Foruten at det ikke forelå noe løpende forretningsforhold, var begrunnelsen for at det *ikke* forelå konneksitet i Factoring Finans-dommen at kravene sprang ut av «avtaler inngått på forskjellige tidspunkter, om ulike leveranser til to separate byggeprosjekter».¹⁵³ Selv om uttrykket «forretningsmessig enhet» ikke brukes, er det nærliggende å legge vekt på det nevnte i vurderingen av om flere kontrakter fremstår som en forretningsmessig enhet eller ikke. Etter en antiteseslutning fra Factoring Finans-dommen, vil dermed ulike kontrakter som inngås samtidig og gjelder samme prosjekt, anses konnekse.¹⁵⁴ Utenfor entrepriserforhold og andre tilvirkningsforhold der bruker uttrykket «prosjekt», må antagelig det samme gjelde der

---

¹⁴⁹ Øyen (1998), s. 759.

¹⁵⁰ Se nærmere Urbye (2007); Dragsten (2013).

¹⁵¹ Andreassen (1990), s. 368; Brækhus (1977), s. 58; Sæbø (2003), s. 205; RG-1993-58.

¹⁵² Sæbø (2003) s. 208 med henvisning til Rt-1998-1306.

¹⁵³ Rt-1992-504, s. 507.

¹⁵⁴ Øyen (1998), s. 757-758.

ulike kontrakter er inngått samtidig og kan føres tilbake til en naturlig enhet som et samlet kjøp, en felles transaksjon, eller liknende.

Den nylig avsatte HR-2021-1106-A er illustrerende. I saken var det inngått tre ulike kontrakter: (i) kontrakt mellom grunneier, C, og hyttekjøper, B, om festerett for hytte på grunnen; (ii) kontrakt mellom utbyggeren, A, og hytteeier, B, om kjøp av hytte; og (iii) kontrakt mellom utbyggeren, A, og grunneier, C, om vederlag på kr 300 000 for hver utbygd hyttetomt. I konneksitetsvurderingen bygde Høyesterett på Bs pretensjoner, og forutsatte at vederlaget i kontrakt (iii) ble bakt inn i kjøpesummen etter kontrakt (ii), hvilket medførte at kontrakt (ii) var i strid med tomtefesteloven § 6 (2), som ga B et tilbakebetalingskrav på kr 300 000 – motkravet. Hovedkravet, på sin side, var krav på festeavgift etter kontrakt (i). *Lagmannsretten* fant at kravene var konnekse, idet begge kravene «springer ut av det forhold at det blir kjøpt hytte på festet tomt». *Høyesterett* kom til samme resultat, men nøyde seg med å si at C hadde vært «et unødvendig mellomledd» mellom A og B og at det «utvilsomt» forelå konneksitet.¹⁵⁵

Utenfor der kontraktene bindes sammen av et felles prosjekt, transaksjon, kjøp eller annen naturlig enhet, må det foretas en mer konkret vurdering. At det skal dreie seg om en forretningsmessig *enhet*, tilsier etter mitt syn at hvis kontraktene ikke virker sammen mot et felles mål som et prosjekt e.l., så må de innvirke mer eller mindre sterkt på *hverandre* for å bli ansett å være konnekse.¹⁵⁶ Eksempler kan være dersom det gis lavere priser ved å inngå flere kontrakter (kvantumsrabatt), eller at kontrakt nr. 2 er en opsjon som kun kan utløses dersom bestemte krav – for eksempel budsjettmål – nås ved gjennomføringen av prosjekt nr. 1.

2.4.4 Flere rettsforhold reguleres i én og samme kontrakt

Som nevnt i punkt 2.2.1 er det ifølge særlig Statens Pensjonskasse-dommen en klar hovedregel at «[v]ed samme avtale [...] vil fordringene normalt anses som konnekse.»¹⁵⁷ Det følger imidlertid av formuleringen «normalt» at dette nettopp kun er en hovedregel, og at unntak kan forekomme.¹⁵⁸

---

¹⁵⁵ HR-2021-1106-A, avsnitt 37.

¹⁵⁶ Beslektet resonnement, Sæbø (2003), s. 205.

¹⁵⁷ HR-2019-1662-A avsnitt 53.

¹⁵⁸ Tilsvarende før HR-2019-1662-A, Sæbø (2003), s. 204; Øyen (1998), s. 724; motsatt Brækhus (1977), s. 58.

Unntak er aktuelt der en og samme kontrakt regulerer det som *i realiteten* er ulike, selvstendige rettsforhold. I slike tilfeller vil nærheten mellom mot- og hovedkrav under den formelt samme kontrakten, være så svak at kravene i motregningsammenheng burde behandles som om de sprang ut av selvstendige kontrakter. Det vil nemlig i slike tilfeller være en tilfeldig fordel for den ene parten dersom kravene regnes som konnekse,¹⁵⁹ og de hensyn som begrunner en sterkere motregningsposisjon for konnekse krav enn ukonnekse krav slår ikke til.¹⁶⁰

Spørsmålet er så hva som skal til for å regne én kontrakt som å bestå av to eller flere ulike rettsforhold. Gjeldende rett på dette punktet er uklar, da det ikke finnes lov, forarbeider eller rettspraksis som løser spørsmålet.

Rettstekniske hensyn tilsier at terskelen for slik gjennomskjæring og splitting av samme kontrakt må være høy. Dersom terskelen settes for lavt, mister hovedregelen sin karakter av hovedregel, og en ender opp med å svært ofte måtte vurdere hver enkelt kontrakt konkret med hensyn til om man står overfor ett eller flere rettsforhold. At terskelen må være høy er også lagt til grunn i juridisk teori, jf. eksempelvis Øyen, som legger til grunn at det «må særlige forhold til», og at «den forretningsmessige sammenhengen [må være] relativt svak for at en kan skille mellom to eller flere forpliktelser under samme kontrakt».¹⁶¹

Uavhengig av terskelen, tilsier rettstekniske hensyn dessuten at det må være et minstekrav for splitting av kontrakten at den naturlig kan deles inn i ulike hovedforpliktelser med korresponderende motytelser, som kan stå på egne ben utenfor den felles kontrakten.¹⁶² Dersom en, utenfor slike tilfeller likevel deler kontrakten inn i flere rettsforhold, vil dette skape store utfordringer med å avgjøre hvilke mot- og hovedkrav som springer ut av de ulike rettsforholdene. Dermed blir det også tilnærmet umulig å avgjøre hvilke krav som er konnekse eller ikke.

For det første må hovedytelsene – typisk realytelsene – kunne skilles fra hverandre på et naturlig vis, og dessuten kunne oppfylles hver for seg. Eksempler kan være at kontrakten regulerer realytelser av ulik art, som for eksempel et salg og en tjeneste, eller at den naturlig kan deles inn i ulike prosjekter. For det andre må motytelsen – typisk pengevederlaget – kunne

---

¹⁵⁹ Øyen (1998), s. 724.

¹⁶⁰ Øyen (1998), s. 724.

¹⁶¹ Øyen (1998), s. 724.

¹⁶² Lindskog (2014), s. 511.

deles opp slik at det korresponderer med den tilsvarende realytelsen. I praksis innebærer det at hver hovedytelse må være individuelt priset. Hvis hovedytelsen er råvarer, børsnoterte aksjer eller andre varer som har en fast markedspris på avtaletidspunktet, kan en nok komme frem til riktig pris og splitte kontraktssummen deretter. For de aller fleste ytelser vil imidlertid tilstrekkelig presis verdsettelse av hver hovedytelse ved hjelp av slik omvendt ingeniørkunst være en praktisk umulighet.¹⁶³

Dersom det er praktisk mulig å dele kontrakten i ulike deler, må det foretas en konkret vurdering av hvor nær sammenheng det er mellom de ulike delene av kontrakten. Det klareste tilfellet hvor kontrakten skal betraktes som flere rettsforhold, er hvor det er klart at det er rene *tilfeldigheter* som har medført at de ulike delene av kontrakten er regulert i samme kontrakt.¹⁶⁴ Klare tilfeller hvor det *ikke* er anledning til å splitte kontrakten, er der kravene uansett ville vært konnekse dersom de påstått selvstendige rettsforholdene hadde blitt regulert i hver sine kontrakter. Eksempelvis dersom kontraktene ville inngått i et løpende forretningsforhold mellom partene, eller ville blitt ansett som én forretningsmessig enhet. Flere kontrakter under samme prosjekt vil typisk omfattes av det siste.¹⁶⁵ Videre vil det etter mitt syn være kunstig å dele opp en kontrakt som er et resultat av en anbudskonkurranse. Normalt vil alternativene for tilbydereren være å by på hele kontrakten eller å ikke komme med et tilbud i det hele tatt. Et forbehold vil nemlig raskt regnes som et vesentlig avvik fra anbudsdokumentene, hvilket vil medføre *avvisningsplikt* for oppdragsgiveren.¹⁶⁶ De ulike ytelsene under kontrakten er da uløselig knyttet sammen, hvilket etter mitt syn medfører en meget sterk sammenheng mellom krav som springer ut av kontrakten.

Utenom de klare tilfellene må det ses hen til momentene som trekkes opp i Statens Pensjonskasse-dommen og i Factoring Finans-dommen, jf. straks nedenfor. Som nevnt er terskelen for splitting høy, og det kreves ingen eller en relativt svak forbindelse mellom ulike deler av kontrakten før det er aktuelt å anse kontrakten som flere rettsforhold.

---

¹⁶³ Tilsvarende i relasjon til tilbakeholdsrett, Øyen (1998), s. 735.

¹⁶⁴ Øyen (1998), s. 724.

¹⁶⁵ Se punkt 2.4.3.

¹⁶⁶ Forskrift om offentlige anskaffelser (FOA) § 9-6 (1) (b); Urbye (2007), s. 89; Dragsten (2020), s. 421-428.

2.4.5 Øvrige tilfeller hvor det er uklart om kravene er konnekse

Det kan tenkes langt flere kombinasjoner av mot- og hovedkrav enn de som er nevnt i oppgaven. Dersom en står overfor andre tvilstilfeller enn de som er nevnt i oppgaven, gir Statens Pensjonskasse-dommen anvisning på at det skal ses hen til «stiftelsesgrunnlag, formål, rettigheter og plikter, samt forholdet ellers mellom partene».¹⁶⁷ I tillegg følger det av Factoring Finans-dommen at det taler for konneksitet om kontraktene er inngått samtidig.¹⁶⁸

---

¹⁶⁷ HR- HR-2019-1662-A avsnitt 53

¹⁶⁸ Rt-1992-504, s. 507; Sæbø (2003), s. 205.

3 Del III – Betydningen av konneksitet for motregningsretten

3.1 Innledning

I denne delen vil jeg ta for meg hvilken betydning det har for Bs motregningsrett at mot- og hovedkrav er konnekse. Som vi skal se i det følgende, medfører konneksitet i en rekke sammenhenger at motregningsretten går lengre enn den ellers ville gjort. Spørsmålet i dette punktet er derfor både *om* og *i hvilken utstrekning* konneksitet medfører at motregningsretten utvides, i relasjon til de enkelte reglene om motregning som tas opp i det følgende. Av hensyn til oppgavens omfang har jeg også på dette punktet valgt å behandle utvalgte praktisk viktige og prinsipielle problemstillinger i og utenfor konkurs.

3.2 Unntak og modifikasjoner av enkelte alminnelige motregningsvilkår som følge av at kravene er konnekse

3.2.1 Unntak fra vilkåret om at motkravet må være et rettslig krav på oppfyllelse

Som nevnt i punkt 1.5.5, er det et alminnelig vilkår for motregningsrett at motkravet er et rettslig krav på oppfyllelse. Blant de mest praktiske eksemplene på krav som ikke oppfyller vilkåret, finner vi pengekrav som er falt bort som følge av foreldelse, preklusjon, manglende reklamasjon, eller passivitet.¹⁶⁹

Det er sikker rett at krav som er falt bort som følge av preklusjon eller manglende/forsinket reklamasjon *ikke* kan motregnes med, selv om motkrav og hovedkrav er konnekse.¹⁷⁰ På disse punktene medfører konneksitet dermed ingen unntak fra vilkåret om rettslig motkrav på oppfyllelse.

---

¹⁶⁹ Se punkt 1.5.5.

¹⁷⁰ I relasjon til reklamasjonstilfellene, se Rt-1953-745 og Rt-1971-1136; om proklamatilfellene se Øyen (1998) s. 718; Sæbø (2003), s. 97.

For foreldede krav vedkommende, gjøres det imidlertid unntak etter fl. § 26 (b) dersom krav og motkrav «springer ut av samme rettsforhold», jf. bokstav b.¹⁷¹ Regelen kan ses om et utslag av synspunktet om at konnekse krav og innsigelser burde likebehandles, da innsigelser ikke foreldes.¹⁷² Regelen ivaretar også rimelighetshensyn, ved at en unngår at f.eks. kjøperen på grunn av ulike foreldelsesfrister må betale kjøpesummen uten å kunne kreve erstatning for selgers mislighold.¹⁷³

Videre er det et vilkår for å motregne med et foreldet krav etter § 26 (b) at hovedkravet har «oppstått før [motkravet] ble foreldet».¹⁷⁴ Formålet med fl. § 26 (b) er at B skal beholde motregningsrett som forelå før motkravet ble foreldet.¹⁷⁵ I situasjoner hvor hovedkravet først oppstår etter at motkravet er foreldet, har A ikke noe hovedkrav på foreldelsestidspunktet, og det er dermed ingen motregningsrett for B å videreføre fra foreldelsestidspunktet.

Et særlig spørsmål er om det kan motregnes med krav som er falt bort som følge av passivitet, dersom kraven er konnekse.¹⁷⁶ Slik motregning er betinget av at det kan oppstilles en særregel som likevel lar kravet benyttes til motregning selv om det ikke kan benyttes til betaling.

Begrunnelsen bak regelen i fl. § 26 (b) slår kun delvis til i passivitetstilfellene. På den ene siden kan rimelighetshensynet tale for at også konnekse krav som er falt bort som følge av passivitet, kan benyttes til motregning.¹⁷⁷ På den andre siden treffer ikke synspunktet om at konnekse krav og innsigelser burde likestilles, i det også innsigelser kan falle bort som følge av passivitet.¹⁷⁸ I tillegg kan regelen i fl. § 26 (b) hevdes å være for positivrettslig utformet til å egne seg til analogi.

I teorien har Skag tatt til orde for at det likevel i en viss utstrekning burde kunne motregnes med krav som er bortfalt som en følge av passivitet.¹⁷⁹ Løsningen Skag legger til grunn er at også selve spørsmålet om motkravet kan benyttes til motregning skal underlegges en konkret passivitetsvurdering. Denne vurderingen vil i prinsippet være uavhengig av spørsmålet om retten til å kreve *oppfyllelse* er falt bort. Det sentrale vurderingstemaet blir da om B, hensett til

---

¹⁷¹ Tilsvarende etter dansk rett, jf. Jensen (2007), s. 177; annerledes etter svensk rett, jf. Lindskog (2014) s. 126.

¹⁷² Udkast til Lov om Forældelse af Fordringer (1894), s. 35-36; Sæbø (2003), s. 224; Skag (2011), s. 558.

¹⁷³ Skag (2011), s. 559.

¹⁷⁴ Røed (2019), s. 928.

¹⁷⁵ Sæbø (2003), s. 224, 225.

¹⁷⁶ Se nærmere Skag (2011), s. 558-563.

¹⁷⁷ Skag (2011), s. 559.

¹⁷⁸ Skag (2011), s. 558-559, jf. 526.

¹⁷⁹ Skag (2011), s. 562-563.

As innrettelse, hadde en særlig oppfordring til å fremme motkravet til motregning på et tidligere tidspunkt.¹⁸⁰ For at det skal være aktuelt at retten til å kreve *betaling* er falt bort, men ikke retten til *motregning*, må forholdene ligge slik an at B har en mindre oppfordring til å motregne enn han har til å kreve betaling.¹⁸¹ Det kan for eksempel være tilfelle dersom det er avtalt motregningsrett, slik at B vet at motregningsretten ikke foreldes.

Det må være lite tvilsomt at Skags løsning vil lede til rimelige resultater på enkelttilfellenivå, i det vurderingstemaet er såpass konkret og skjønnsmessig. På den andre siden taler retts tekniske hensyn mot å tilkjenne motregningsrett på et såpass skjønnsmessig grunnlag.¹⁸² Som påpekt av Sæbø, kan det imidlertid hevdes at når det først er ulovfestede passivitetsregler som er årsaken til at motkravet ikke kan kreves *betalt*, er selve bortfallsgrunnen så skjønnsmessig at det ikke medfører vesentlig uklarhet om retten til motregning etter omstendighetene rekker videre enn retten til betaling.¹⁸³

Det avgjørende blir etter mitt syn hensynet til rimelighet. Konklusjonen er dermed at adgangen til å motregne med krav som ikke kan kreves betalt som følge av passivitet, beror på en konkret vurdering av om B, hensett til As innrettelse, hadde en særlig oppfordring til å fremme motkravet til motregning på et tidligere tidspunkt.

3.2.2 Generelt unntak fra gjensidighetsvilkåret

Som nevnt i punkt 1.5.2 er gjensidighet et alminnelig vilkår for motregning. For ukonnekse krav gjør gjeldsbrevloven § 26 et betydelig unntak fra gjensidighetsvilkåret. Ved cesjon av hovedkravet gir bestemmelsen i vid utstrekning debitor cessus, B, rett til å motregne i hovedkravet overfor cesjonaren, C, med motkrav på cedenten, A.

Dersom kravene er konnekse, gjøres det i tillegg et generelt unntak fra gjensidighetsvilkåret.¹⁸⁴ Regelen kommer til uttrykk i Rt-1915-840, hvor det på s. 841 uttales at innsigelsen om manglende gjensidighet ikke bør gis medhold «hvor [...] den motfordring, som gjøres gjældende, med samtykke av fordringshaveren, har sin oprindelse fra det samme forhold, som begrunder hovedfordringen.» Slik Skoghøy uttaler, er regelen om unntak fra

---

¹⁸⁰ Skag (2011), s. 563, jf. 533.

¹⁸¹ Implisitt, Skag (2011), s. 562.

¹⁸² Sæbø (2003), s. 97-98.

¹⁸³ Sæbø (2003), s. 98.

¹⁸⁴ Rt-1915-840; Sæbø (2003), s. 213; Skoghøy (2018a), s. 105; Sæbø (2003), s. 213; Andreassen (1990), s. 364-366; Augdahl (1978), s. 73-74.

gjensidighetsvilkåret ved konnekse krav i dag «en sikker og hevdvunnen regel».¹⁸⁵ Unntaksregelen er også lagt til grunn i underrettspraksis.¹⁸⁶ Det minnes likevel om at motregning er avhengig av at øvrige motregningsvilkår er oppfylt.

Mer konkret innebærer unntaksregelen både (i) at B – slik som i 1915-dommen – kan motregne med Cs konnekse motkrav overfor As hovedkrav dersom han har Cs samtykke, og (ii) at B kan motregne i As hovedkrav med egne konnekse motkrav mot tredjeperson C.¹⁸⁷ Motregning i konsernforhold er her illustrerende. Mor- og datterselskap skal normalt anses som forskjellige enheter i relasjon til gjensidighetsvilkåret,¹⁸⁸ men unntaket fra gjensidighetsvilkåret for konnekse krav medfører at det likevel kan motregnes dersom kravene er konnekse.¹⁸⁹ Variant (i) har vi der et morselskap B motregner overfor A med et motkrav som tilhører datterselskapet, C, mens variant (ii) gjør seg gjeldende der B motregner overfor morselskapet, A, med motkrav mot datterselskapet C. Et beslektet eksempel på variant (ii) dukket opp i LH-2020-43690, hvor spørsmålet var om B kunne motregne overfor A, som var aksjonær i selskapet C, med motkrav som rettet seg mot C. Spørsmålet ble besvart benektende under henvisning til manglende konneksitet.

I og med at vi her har å gjøre med en alminnelig regel om unntak fra gjensidighetsvilkåret for konnekse krav, er det unntak fra unntaket – at motregningsretten for konnekse krav skal *begrenses* av gjensidighetsvilkåret – som må begrunnes. Et eksempel på et mulig slikt unntak ser vi punkt 3.6.3 om konnekse hovedkrav som oppstår på konkursboets hånd ved at boet trer inn i konkursskyldnerens kontrakt med B.

3.2.3 Mulige unntak fra og modifikasjoner av kravet om motregningserklæring

Spørsmålet under dette punktet er todelt. For det første er det et spørsmål om det ved konnekse krav gjøres unntak fra det alminnelige vilkåret om motregningserklæring. For det andre er det spørsmål om en motregningserklæring som gjelder motregning med konnekse krav har tilbakevirkende kraft.

---

¹⁸⁵ Skoghøy (2018a), s. 105.

¹⁸⁶ LH-2020-43690.

¹⁸⁷ Sæbø (2003), s. 213.

¹⁸⁸ Rt-2006-1361; Bergsåker (2020), s. 237.

¹⁸⁹ Sæbø (2003), s. 67.

Til det første spørsmålet kan det nevnes at Høyesterett i Rt-1983-205 *kan* synes å legge til grunn at motkravet medfører at hovedkravet gjøres opp ved motregning, uten noe krav om motregningserklæring.¹⁹⁰ I saken hadde A forsikring hos B, og etter en ulykke hvor en forsikret trailer ble kollisjonsskadet, nektet A å utbetale forsikring til B på grunn av manglende premiebetaling. Forsikringsselskapet hadde satt frist for premiebetaling til 21. desember, under trussel om heving av avtalen. Den 6. desember inntrådte ulykken. Høyesterett fant at forsikringsavtalen gjaldt 6. desember selv om A enda ikke hadde betalt premien. Siden A heller ikke betalte innen 21. desember, ble det anført at avtalen var falt bort som en følge av manglende betaling. Høyesterett uttalte bl.a. følgende om spørsmålet:

Skaden som inntraff 6. desember var meget betydelig, og selskapets ansvar oversteg langt [As] premieforpliktelser. Det synes da lite naturlig at [B] skulle ha premien pr. 21. desember dekket separat istedenfor å avregne den i erstatningsoppgjøret, hvor det var full dekning. Jeg antar at en slik avregning vil være den vanlige i praksis, jfr. også Selmer [*Forsikringsrett*, 2. utgave, Universitetsforlaget 1982] side 199, og jeg stiller meg tvilende til om selskapet kunne kreve separat oppgjør av premien. Men under enhver omstendighet måtte selskapet [B] i så fall etter min oppfatning ha gitt klar beskjed til [A]. Her har selskapet [B] så langtfra [sic.] å gi noen slik beskjed, opptrådt på en slik måte i de første måneder etter kollisjonen at [A] måtte ha grunn til å regne med at [B] anså seg forpliktet. Jeg må således legge til grunn at [Bs] takstmann besørget bilen flyttet, mot [As] protest, til et annet verksted enn det [A] hadde valgt, traff avtale om betalingsmåten og senere, da det ble strid med [A] om hvordan arbeidet skulle utføres, instruerte verkstedet uten hensyn til [As] ønsker.

Etter min oppfatning løp altså selskapets ansvar under forsikringen da kollisjonen inntraff, og jeg kan ikke se at [A] tapte sin dekning ved ikke å innbetale premien innen 21. desember.¹⁹¹

På bakgrunn av det siterte i første avsnitt, *kan* det som nevnt synes som at Høyesterett la til grunn at motregning skjedde uten motregningserklæring. Høyesteretts resonnement virker imidlertid etter mitt syn ikke så mye å bygge på at motregning har skjedd og at premien dermed er betalt, som på at selskapet, B, ved konkludent adferd hadde forpliktet seg på avtalerettslig grunnlag overfor A til å opprettholde forsikringsavtalens dekning til tross for manglende premiebetaling. Særlig er det grunn til å legge vekt på Høyesteretts formulering om at B oppførte seg på en slik måte at A «måtte ha grunn til å regne med at [B] anså seg forpliktet», og formuleringen om at A ikke tapte sin dekning «ved ikke å betale premien innen

---

¹⁹⁰ Sæbø (2003), s. 216.

¹⁹¹ Rt-1983-205, s. 211.

21. desember». Særlig den siste setning ville vært unaturlig for Høyesterett å uttale dersom de faktisk mente at motkravet var oppgjort ved *motregning*. Videre, fremstår uttalelsene om at det etter bransjepraksis er normalt å motregne premie i erstatningssummen, etter mitt syn som et moment Høyesterett vektlegger i retning av at A kunne regne med at (kontant) betaling av premie ikke var nødvendig for dekning. At Høyesterett i det siterte kun uttalte seg om B var forpliktet *til tross for* As manglede betaling, og ikke *fordi det var motregnet*, støttes av dommens nest siste avsnitt på s. 213. Her uttalte Høyesterett at de av prosessuelle grunner var «avskåret fra å behandle» Bs «motregningsinnsigelse, basert på ikke betalte forsikringspremier». Etter mitt syn kan dommen dermed ikke anses avgjørende i favør av et unntak fra vilkåret om motregningserklæring for konnekse krav.¹⁹²

At det *ikke* er noe unntak for kravet om motregningserklæring for konnekse krav, synes derimot forutsatt i fl. § 26 (b) og finansavtl. § 29 (1).¹⁹³ Fl. § 26 (b) taler f.eks. om at B ikke mister sin «motregningsrett» ved foreldelse dersom kravene er konnekse og motkravet er oppstått før hovedkravet ble foreldet. En «rett» er noe som må gjøres gjeldende. Enda tydeligere er finansavtl. § 29 om å «foreta motregning» med konnekse krav.¹⁹⁴ Dersom konnekse krav skulle regnes som å falle bort uten motregningserklæringen, ville det dessuten oppstått retts tekniske problemer, slik som hvilke krav som anses oppgjort mot hverandre dersom en eller begge av partene har flere kompensable konnekse krav. På bakgrunn av de nevnte kildene og at Høyesterett ikke har gjort unntak fra kravet om motregningserklæring for konnekse krav, må gjeldende rett være at det *ikke* gjøres noe unntak fra vilkåret om motregningserklæring for konnekse krav.¹⁹⁵

Det neste spørsmålet er om en motregningserklæring for konnekse krav har virkning tilbake i tid. En slik regel vil innebære at dersom B erklærer motregning med et konnekst krav, så skal kravet regnes som oppgjort ved motregning fra det tidspunkt B tidligst *kunne* erklært motregning. Alternativet er at også konnekse krav følger hovedregelen om at motregningserklæring medfører at motkravet og hovedkrav anses oppgjort så langt de dekker hverandre, fra og med at motregningserklæringen kommer frem.¹⁹⁶

---

¹⁹² Tilsvarende med en annen begrunnelse, Sæbø (2003) s. 215; motsatt, Bergsåker (2020) s. 213.

¹⁹³ Sæbø (2003), s. 215.

¹⁹⁴ For omsetningsgjeldsbrevs vedkommende, se gbl. §§ 18 (2), jf. 15 (1) om å «gjera gjeldande» konnekse motkrav på lik linje med innsigelser.

¹⁹⁵ Se likevel Rt-1880-96.

¹⁹⁶ Sæbø (2003), s. 89-90; tilsvarende i dansk rett, Jensen (2007), s. 19.

Røed synes å legge til grunn at motregningserklæring har tilbakevirkende virkning for konnekse krav. I forbindelse med vilkåret i fl. § 26 (b) om at motkravet må ha oppstått før hovedkravet ble foreldet, uttaler hun:

Vilkåret om at hovedkravet må ha oppstått før motkravet ble foreldet, må ses i sammenheng med det generelle prinsipp om at motregning med konnekse fordringer gjerne gis virkning fra det tidspunkt motregning tidligst kunne vært gjennomført, og ikke fra det tidspunkt motregning ble erklært. Slik motregning virker således til en viss grad «ex tunc». En slik tilbakevirkende kraft kan imidlertid ikke ramme et krav som ikke er stiftet.¹⁹⁷

Standpunktet er imidlertid ikke nærmere begrunnet, hvilket gir uttalelsen begrenset vekt. Sæbø på sin side, legger til grunn at *hovedregelen* er at motregningserklæring ikke har tilbakevirkende kraft for konnekse krav, men at det kan forekomme unntak.¹⁹⁸ Sæbø synes under noe tvil å legge til grunn at den tidligere nevnte Rt-1983-205 er et eksempel på at motregningserklæring har fått retroaktiv virkning,¹⁹⁹ og at dommen av den grunn er et eksempel på at unntak fra hovedregelen kan forekomme.²⁰⁰ Han uttaler også at det «er større rom» for unntak ved konnekse krav.²⁰¹

Som nevnt i dette punktet, er mitt syn at Høyesterett i Rt-1983-205 kom til at forsikringsselskapet A på avtalerettslig grunnlag forpliktet seg til å gi forsikringstakeren B dekning etter forsikringsavtalen på tross av manglende betaling, ikke at Høyesterett la til grunn at hovedkravet på premie var gjort opp ved motregning i forsikringsutbetalingen (motkravet). Det følger av mitt standpunkt at dommen heller ikke er et eksempel på at Høyesterett aksepterte at motregningserklæringen virket tilbakevirkende. Etter mitt syn er det derfor ikke holdepunkter i høyesterettspraksis for å la motregningserklæring virke tilbakevirkende for konnekse krav.

Et argument for å ikke stille noe krav om motregningserklæring, er at en da oppnår likestilling mellom konnekse krav og innsigelser, jf. synspunktet om at konnekse krav og innsigelser i størst mulig grad bør likestilles.²⁰² Etter mitt syn er det likevel ikke tilstrekkelige holdepunkter i rettskildene til å behandle konnekse krav annerledes fra ukonnekse krav. Det er for øvrig en retts teknisk enkel regel å ha samme regel for konnekse som for ukonnekse

---

¹⁹⁷ Røed (2019), s. 928.

¹⁹⁸ Sæbø (2003), s. 218.

¹⁹⁹ Sæbø (2003), s. 216.

²⁰⁰ Sæbø (2003), s. 218.

²⁰¹ Sæbø (2003), s. 218.

²⁰² Se punkt 2.1.3.

krav. En slipper å ta stilling til den tidvis vanskelige grensedragningen mellom konnekse og ukonnekse krav,²⁰³ og det er enkelt for partene å forholde seg til regelen.

Løsningen blir da den samme for konnekse og ukonnekse krav, ved at motregningserklæringen får virkning fra den kommer frem til A, og kun får virkning fremover i tid.²⁰⁴ Eventuelle unntak må følge av rettsforholdene partene imellom på avtalegrunnlag. Det er for eksempel ingenting i veien for at partene avtaler en rett til å erklære motregningsrett tilbakevirkende, på samme måte som det står partene fritt til å avtale kontokurant e.l. dersom de ønsker at motstående (konnekse) krav skal avregnes uten motregningserklæring.

3.3 Spørsmålet om B kan «misligholde seg til motregningsrett» dersom kravene er konnekse

Etter det alminnelige vilkåret om oppgjørsmodne krav kan ikke B motregne før motkravet forfaller eller kan bringes til forfall. Dersom hovedkravet forfaller før motkravet kan bringes til forfall, vil B for å oppfylle de alminnelige motregningsvilkårene måtte misligholde hovedkravet. Spørsmålet i dette punktet er om B skal tillates å «misligholde seg til motregningsrett» på den måten dersom kravene er konnekse, eller om det gjelder et motregningsforbud som følge av betalingsmisligholdet. Før det kan tas stilling til hvordan løsningen blir for konnekse krav, må det avgjøres om det gjelder et motregningsforbud for ukonnekse krav.

Argumentene mot et motregningsforbud er for det første at motregning i utgangspunktet er rimelig når de alminnelige motregningsvilkårene er oppfylt.²⁰⁵ For det andre hevdes det at As ulemper som følge av forsinket oppgjør i tilstrekkelig grad veies opp av reglene om forsinkelsesrenter.²⁰⁶

Til det første kan det innvendes at synspunktet om at motregning er rimelig, i stor grad bygger på at A ved Bs betaling av hovedkravet, umiddelbart – så langt motkravet rekker – plikter å returnere den betaling han mottar av B, til betaling av motkravet. Den begrunnelsen svikter når motkravet forfaller etter hovedkravet. I stedet for at B har en berettiget forventning om

---

²⁰³ Sæbø (2003), s. 191.

²⁰⁴ Se punkt 0.

²⁰⁵ Bergsåker (2020), s. 239.

²⁰⁶ Bergsåker (2020), s. 239.

Samlet oppgjør, har A en berettiget forventning om kontakt oppgjør ved hovedkravets forfall. Når det gjelder betydningen av at Bs mislighold sanksjoneres med forsinkelsesrenter, kan det spørres om det i stor nok grad ivaretar As interesser. Kjernetilfellene hvor B vil ønske å misligholde seg til motregningsrett, er der A har dårlig betalingsevne. A vil da ha et særlig behov for likviditet, og vil ha begrenset nytte av at det løper forsinkelsesrente. Motsatt vil B i slike tilfeller heller betale forsinkelsesrenter enn å risikere å ikke få full dekning for motkravet. I favør av et motregningsforbud kan det dessuten anføres at å anerkjenne motregningsrett i misligholdstilfellene innebærer å legge opp til og tilskynde Bs mislighold av hovedkravet, hvilket burde unngås.

Samlet sett tilsier de nevnte reelle hensynene at det oppstilles et motregningsforbud. Et særlig spørsmål blir da om motregningsforbudet må gjelde i alle tilfeller hvor B misligholder seg til motregningsrett, eller om det skal begrenses til tilfeller av grov skyld – for eksempel der B har misligholdt med motregningshensikt.

Rettstekniske hensyn taler med tyngde for at regelen er unntaksfri. Da unngår en både å måtte avgjøre akkurat hvor grov skyld som kreves, og en unngår å foreta konkrete vurderinger av Bs skyldgrad i den enkelte sak. Regelen er forutberegnelig, og gir partene en klar oppfordring til å regulere forfall for sine krav.

Det kan innvendes mot en slik regel at det vil oppnås en større grad av rimelighet i det enkelte tilfellet dersom det foretas en konkret vurdering av skyldgraden for hvert tilfelle. Synspunktet om å ikke ville belønne Bs rettsbrudd, treffer spesielt godt der B har utvist grov skyld. Et absolutt motregningsforbud kan derimot virke hardt mot den som mer unnskyldelig misligholder, for eksempel som følge av bankproblemer. De retstekniske fordelene ved en klar regel overveier etter mitt syn likevel ulempen den mildt- eller simpelt uaktsomme B – som tross alt er i mislighold – opplever.

Dermed kan B ikke i noe tilfelle misligholde seg til motregningsrett dersom kravene er ukonnekse. Spørsmålet er så om det likevel gjelder et unntak for konnekse krav.

I drøftelsen må det skilles mellom ulike typetilfeller av konneksitet. I tilfeller der A ikke kan kreve oppfyllelse av hovedkravet uten å innfri motkravet, vil et eventuelt forbud uansett ikke få betydning. I de situasjonene vil B aldri havne i mislighold av hovedkravet. Dersom B har tilbakeholdsrett suspenderes yteplikten og B havner ikke i betalingsmislighold, jf.

eksempelvis kjl. §§ 10 og 42. Der hovedkravet er betinget av oppfyllelse av motkravet vil rett og slett betingelsen for hovedkravet aldri inntre, og kravet forfaller ikke.

Spørsmålet er så hva som skal gjelde for øvrige typetilfeller av konneksitet. Utvidet motregningsrett med konnekse krav bygger i stor grad på at det er mer rimelig enn ellers å tillate motregning, ut fra en berettiget forventning om samlet oppgjør av alle krav under samme rettsforhold.²⁰⁷ Den begrunnelsen slår imidlertid ikke til her. Det at kravene er konnekse medfører i seg selv ingen rett for B til å kreve oppgjør før forfall, eller til å kunne misligholde hovedkravet. I motsetning til når B har tilbakeholdsrett mv., er B dermed like mye i mislighold som når kravene er ukonnekse, og B har ikke noen berettiget forventning om samlet oppgjør. De retts tekniske hensynene for et ubetinget forbud gjør seg for øvrig gjeldende i samme grad når kravene er konnekse. En oppnår i tillegg at en slipper å trekke grensen mellom konnekse og ukonnekse krav på dette punktet.

Dermed er det ikke grunnlag for å skille mellom konnekse og ukonnekse krav på dette punkt, og det gjelder et unntaksfritt motregningsforbud der B må misligholde seg til motregningsrett, uavhengig av konneksitet. Som nevnt blir forbudet likevel ikke aktuelt dersom B er i en slik konneksitetssituasjon at han ikke havner i mislighold.

3.4 Motregning med konnekse krav ved overgang av kravet

Gjeldsbrevlova § 26 omhandler Bs adgang til å motregne overfor cesjonaren av hovedkravet, C, med motkrav han har på cedenten, A. Bestemmelsen har stor praktisk betydning, da den gjelder direkte ved cesjon av enkle gjeldsbrev, men også anvendes analogisk ved cesjon av enkle pengekrav,²⁰⁸ samt ved pant og utleggspant.²⁰⁹ Bestemmelsen bygger på prinsippet i gbl. § 25 om at erververen ikke får bedre rett enn avhenderen, og har som utgangspunkt at Bs motregningsrett overfor A skal bestå overfor C.²¹⁰ Regelen er begrunnet i sikkerhetshensynet,²¹¹ og beskytter Bs berettigede forventning om motregning.²¹² I og med at gbl. § 26 kun beskytter Bs *berettigede* forventninger om motregning, gjøres det enkelte

---

²⁰⁷ Se punkt 2.1.3.

²⁰⁸ Rt-1992-504.

²⁰⁹ Rt-2014-883, avsnitt 34; panteloven (pantel.) §§ 4-6 og 5-7.

²¹⁰ Sæbø (2003) s. 122.

²¹¹ Se punkt 1.6.4.

²¹² Sæbø (2003), s. 109.

unntak fra utgangspunktet der motregningsforventningen er mindre beskyttelsesverdig, ved at det oppstilles nærmere vilkår for motregningsretten.²¹³ Spørsmålet i dette punktet er i hvilken utstrekning B kan motregne overfor C med motkrav mot A, til tross for at vilkårene i gbl. § 26 ikke er oppfylt, dersom kravene er konnekse.

Det er tre sentrale vilkår for Bs motregningsrett etter § 26. For det første er det sikker rett at det må innfortolkes et vilkår om at B måtte ha kunnet motregne overfor A dersom cesjonen tenkes vekk, for å kunne motregne mot C.²¹⁴ I dette ligger det både at alminnelige motregningsvilkår mellom A og B måtte ha vært oppfylt om cesjonen tenkes vekk, og at eventuelle begrensninger i Bs rett til å motregne overfor A medfører nektelse av motregningsrett overfor C. Dersom B eksempelvis har frafalt rett til å motregne overfor A, gjelder frafallet også overfor C.²¹⁵ For det andre oppstiller ordlyden i § 26, 1. punktum et ervervsvilkår om at B må ha blitt «eigar av kravet» før han «fekk veta om avhendinga eller fekk nokon tanke om henne». For det tredje oppstilles det er forfallsvilkår i § 26, 2. punktum. Dersom motkravet ikke allerede var forfalt «på den tid» B fikk kunnskap eller tanke om cesjonen, kreves det at motkravet forfaller «seinast samstundes med hovudkravet».²¹⁶ Som det fremgår av forarbeidene, har B aldri kunnet «gjort sig nogen grunnet forventning» om motregning der motkravet forfaller etter hovedkravet, idet motregningsrett her ville forutsatt Bs betalingsmislighold.²¹⁷

Det må være på det rene at vilkåret om at B måtte ha kunnet motregne overfor A om en tenkte vekk cesjonen, også gjelder ved konnekse krav. Det er ingen grunn til å gi B *bedre* rett til å motregne overfor C enn overfor A, selv om kravene er konnekse. Tilsvarende klart er det at vilkåret om at B må ha blitt «eigar av kravet» før han fikk tanke om cesjonen, ikke gjelder for konnekse krav, jf. Factoring Finans-dommen og Rt-1966-1176, på s. 1181.²¹⁸ Altså kan B fritt motregne med konnekse motkrav som erverves eller oppstår etter at B fikk kunnskap eller tanke om cesjonen. Løsningen likestilles dermed på dette punktet med løsningen for innsigelser etter § 25, hvor det ikke er noen begrensning for når innsigelsen må ha oppstått.

---

²¹³ Sæbø (2003), s. 116.

²¹⁴ Rt-1997-811, s. 814; Sæbø (2003) s. 149-152.

²¹⁵ Sæbø (2003), s. 149.

²¹⁶ Bergsåker (2020) s. 241.

²¹⁷ NUT 1935:1 s. 48; Bergsåker (2020) s. 241.

²¹⁸ Sæbø (2003) s. 155-156.

Spørsmålet er om det ved konnekse krav må gjøres et tilsvarende unntak for forfallsvilkåret i § 26. Etter ordlyden i gbl. § 26 gjøres det ikke noe unntak for konnekse krav. Dette er en kontrast til situasjonen for omsetningsgjeldsbrev, hvor ukonnekse krav eksplisitt reguleres av gbl. § 18 (1), mens konnekse krav reguleres av gbl. §§ 15, jf. 18 (2). At det ikke er gitt noen egen bestemmelse for konnekse krav ved enkle gjeldsbrev, kan tyde på at lovgiver mente at gbl. § 26 også skulle regulere konnekse krav.²¹⁹ Videre treffer forarbeidenes begrunnelse for forfallsvilkåret om at B ikke har noen begrunnet forventning om motregning der motkravet forfaller etter hovedkravet, like godt selv om kravene er konnekse. Som fremholdt i punkt 3.3 er det ikke større grunn til å la B «misligholde seg til motregningsrett» overfor A dersom kravene er konnekse. Dette taler med tyngde for at forfallsvilkåret etter gbl. § 26 også gjelder for konnekse krav.

På den andre siden ble det i Factoring Finans-dommen generelt uttalt at det gjelder «særregler for konnekse krav», hvilket av en del teoretikere er blitt forstått som at det er § 25 og ikke § 26 som regulerer Bs motregningsrett med konnekse krav ved cesjon.²²⁰ En slik likestilling av konnekse motkrav og innsigelser ved cesjon, støttes av retts tekniske hensyn ved at en slipper å trekke skillet mellom konnekse krav og innsigelser.²²¹

Det må likevel innvendes at sitatet i Factoring Finans-dommen er såpass generelt at det ikke gir noen anvisning på *hvilke* særregler som gjelder. Etter mitt syn er det derfor ikke holdepunkter i dommen for å legge til grunn at § 25 regulerer spørsmålet. Videre må etter mitt syn lovgivers begrunnelse for forfallsvilkåret veie tyngre enn de retts tekniske fordelene ved å likebehandle konnekse motkrav og innsigelser. Som nevnt er det ingen større grunn til å la B «misligholde seg til motregningsrett» ved konnekse krav.

Det legges dermed til grunn at forfallsvilkåret etter gbl. § 26 gjelder fullt ut ved konnekse krav. For øvrig må det bemerkes at løsningen i praksis ville blitt den samme også dersom gbl. § 25 regulerte spørsmålet. Ettersom konklusjonen min i punkt 3.3 er at B ikke kan «misligholde seg til motregningsrett» overfor A, må B uansett også nektes motregning overfor C ved en cesjon.²²² Som nevnt er det ingen grunn til å gi B bedre rett overfor tredjemann C enn overfor A kun fordi kravene er konnekse.

---

²¹⁹ Slik også Sæbø (2003) s. 153.

²²⁰ Se eksempelvis Bergsåker (2020) s. 241; Øyen (1998) s. 717; motsatt, Sæbø (2003) s. 156-158.

²²¹ Punkt 2.1.3; Bergsåker (2020) s. 241.

²²² Rt-1997-811, s. 814.

3.5 Partenes rett til å kreve at motregningen skal omfatte konnekse krav

Der det foreligger flere kompensable mot- og hovedkrav mellom A og B, oppstår spørsmålet om hvilke krav som skal avregnes mot hverandre.²²³ I relasjon til ukonnekse krav er rettstilstanden omdiskutert med hensyn til om B har valgtrett for *både* motkravet og hovedkravet, eller om A og B har valgtrett for *hver sine* krav.²²⁴

Rettstilstanden er imidlertid mer avklart når det gjelder konnekse krav. Her er det alminnelig antatt at A kan møte Bs erklæring om motregning med ukonnekse krav, med et krav om at motregningen skal omfatte konnekse krav.²²⁵ Videre er det klart at dersom B først erklærer motregning med konnekse krav, så kan ikke A kreve at det isteden skal motregnes med *ukonnekse* krav.²²⁶ Begge regler underbygges av både rimelighetshensyn og synspunktet om likebehandling av innsigelser og konnekse krav. På lik linje med at den ene parten ikke kan fratras sine innsigelser ved at motparten erklærer motregning, burde ingen av partene fratras muligheten til å motregne med konnekse krav kun fordi motparten ikke ønsker det. Dersom det på den andre siden foreligger *flere* konnekse krav hos *både* A og B, er det sikker rett at løsningen må følge den samme som for ukonnekse krav.²²⁷ Som nevnt er det imidlertid uklart akkurat hva løsningen er for de ukonnekse kravenes vedkommende.²²⁸

3.6 Motregning i konkurs

3.6.1 Innledning

Hovedregelen om Bs motregningsrett med *ukonnekse krav* i As konkurs fremgår av dekl. § 8-1 (1), jf. (2), 1. punktum.²²⁹ Her fremgår det at B dersom han «ved åpningen av bobehandlingen har et [mot]krav» mot A, kan B motregne kravet «med sitt fulle beløp» i hovedkrav A har mot B «da» bobehandlingen åpnes, *med mindre* motregning utenfor konkurs ville vært utelukket «på grunn av fordringens beskaffenhet». Noe upresist kan en si at

---

²²³ Se nærmere Sæbø (2003), s. 408-418 og 218-219.

²²⁴ I favør av førstnevnte, Arnholm (1939), s. 115-119; Øyen (1998), s. 720; i favør av sistnevnte, Sæbø (2003), s. 409-415.

²²⁵ Sæbø (2003), s. 219; Arnholm (1939), s. 117; Øyen (1998), s. 720.

²²⁶ Sæbø (2003), s. 219.

²²⁷ Sæbø (2003), s. 219.

²²⁸ Se nærmere Sæbø (2003), s. 409-415.

²²⁹ Se likevel diskusjonen om hva som er den *formelle* hovedregelen i Sæbø (2003) s. 422.

hovedregelen er at B kan motregne i konkurs så lenge han kunne motregnet overfor A utenfor konkurs.²³⁰ Deknl. kapittel 8 angir en del unntak fra dette utgangspunktet. Blant annet må mot- og hovedkravet som nevnt ha oppstått før konkursåpningen, jf. § 8-1 (1). Videre begrenser § 8-2 adgangen til å motregne med cederte motkrav.

Hovedregelen når det gjelder motregning med *konnekse krav* i konkurs, er at utvidet motregningsrett B har utenfor konkurs som følge av konneksitet, består i konkurs.²³¹ Årsaken er at regelen i § 8-1 (2), 1. punktum som fastsetter at motregning ikke kan skje dersom motregning utenfor konkurs ville vært utelukket «på grunn av fordringens beskaffenhet», omfatter regler hvor motregningsrett for B er betinget av konneksitet.²³² Utover hovedregelen, gjør § 8-4 eksplisitt unntak fra forbudet mot å motregne med etterprioriterte fordringer, dersom kravene «springer ut av samme rettsforhold». Det er imidlertid mer usikkert hvorvidt konneksitet medfører unntak fra de øvrige vilkårene for motregning i dekl. §§ 8-1 og 8-2.

3.6.2 Konnekst motkrav oppstår etter boåpning

Spørsmålet under dette punktet er om det i konkurs skal tillates å motregne med et konnekst krav når dette oppstår etter boåpning. Det innebærer i så fall et unntak fra dekl. § 8-1 (1) 1. punktum, som angir at kun den som «ved åpningen av bobehandlingen» har en fordring på skyldneren, kan nytte den til motregning.

Spørsmålet har ikke vært avgjort i rettspraksis, er ikke behandlet i forarbeidene til dekl., og er omdiskutert i teorien. Andenæs legger generelt til grunn at det må gjøres unntak for konnekse motkrav.²³³ Sæbø på sin side åpner kun for motregning der det foreligger slike konneksitetstilfeller som innebærer at boet er avskåret fra å inndrive hovedkravet uten å innfri motkravet først eller samtidig.²³⁴ Det vil i praksis inkludere situasjoner hvor B har tilbakeholdsrett og hvor innfrielsen av motkravet er en betingelse for hovedkravet.²³⁵ Andre konneksitetstilfeller, som at det foreligger et løpende forretningsforhold, er derimot ikke tilstrekkelig.

---

²³⁰ Sæbø (2003), s. 422.

²³¹ Sæbø (2003), s. 478.

²³² Sæbø (2003), s. 478.

²³³ Andenæs (2009), s. 230-231.

²³⁴ Sæbø (2003), s.

²³⁵ Se henholdsvis punkt 2.2.5 og 2.2.3.

Ordlyden i dekl. § 8-1 er altså klar, hvilket taler mot at det gjøres unntak for konnekse krav. På den andre siden er det vanskelig å se hvorfor boet skal ha bedre rett til å inndrive hovedkravet uten å innfri motkravet, enn det konkursskyldneren hadde før konkursen. Alternativet er at boet *aldri* får dekning, i og med at betingelsen for hovedkravet aldri vil oppfylles. Etter mitt syn må det riktige være å følge Sæbøs løsning, som er tro mot ordlyden så langt det er mulig, uten samtidig å avskjære boet fullstendig fra å få dekning for hovedkravet.

3.6.3 Konnekst hovedkrav oppstår etter boåpning

Spørsmålet i dette punktet er om B kan motregne i et konnekst hovedkrav som oppstår som en følge av at konkursboet trer inn i en delvis oppfylt kontrakt etter dekl. § 7-3.

For ukonnekse kravs vedkommende er det alminnelig antatt at B ikke kan motregne i hovedkrav som oppstår som en følge av at boet trer inn i og oppfyller skyldnerens avtale med B.²³⁶ Slik nektelse av motregningsrett begrunnes dels i at hovedkravet ikke anses som stiftet overfor skyldneren, men overfor konkursboet – og dermed ikke er en «fordring på skyldneren», jf. dekl. § 8-1 (1) 1. pkt.²³⁷ Det begrunnes også i at hovedkravet, fordi det er avhengig av boets inntreden, anses stiftet *etter boåpningen*, og dermed ikke er en fordring som B har «ved åpningen av bobehandlingen», jf. § 8-1 (1) 1. pkt.²³⁸

Det som er sagt i forrige avsnitt medfører et brudd med hovedregelen om når kontraktsbaserte krav oppstår – hvilket er ved kontraktsinngåelsen, uavhengig av om kravet er betinget.²³⁹ Regelen i forrige avsnitt er imidlertid sikker rett.²⁴⁰ Begrunnelsen kan søkes i at det stiftes et selvstendig rettsforhold mellom boet og B idet boet trer inn i kontrakten,²⁴¹ at hovedkravet aldri ville oppstått uten boets innsats,²⁴² og i hensynet til effektiviteten av reglene om boets inntreden etter § 7-4.²⁴³ At hovedkravet anses oppstått for boet og etter boåpning, forutsettes

---

²³⁶ Sæbø (2003), s. 445; Andenæs (2009), s. 231-232.

²³⁷ Andenæs (2009), s. 231.

²³⁸ Andenæs (2009), s. 231.

²³⁹ Sæbø (2003) s. 441.

²⁴⁰ Sæbø (2003), s. 481; Andenæs (2009), s. 231-232.

²⁴¹ Andenæs (2009) s. 231.

²⁴² Helst slik, Bergo (1996) s. 53.

²⁴³ Andenæs (2009) s. 231-232.

også av dekl. §§ 7-4 (2) og 7-4 (3), som begge på nærmere vilkår tillater boet å tre inn i As delvis oppfylte kontrakter uten ansvar for det presterte før konkursen.²⁴⁴

Spørsmålet er om det kan gjøres unntak for konnekse krav, slik at disse skal anses som oppstått for skyldneren til tross for at betingelsen for fordringen ikke ville blitt innfridd uten boets inntreden. Hovedregelen om at gjensidighetskravet ikke gjelder ved konnekse krav,²⁴⁵ taler for at B kan motregne overfor boet med konnekst krav mot A. De generelle synspunktene om at konnekse krav og innsigelser burde likebehandles og om at det er særlig rimelig å få samlet oppgjør under samme kontrakt,²⁴⁶ trekker i samme retning. Rimelighetshensynets vekt svekkes imidlertid av at B, akkurat som ved ukonnekse krav, uansett måtte nøyde seg med dividende dersom boet ikke tredde inn i kontrakten.

Et tungtveiende argument mot å gjøre unntak for konnekse krav er at formålet med boets inntredelsesrett – hensynet til en effektiv bobehandling²⁴⁷ – gjør seg gjeldende i like stor grad enten kravene er konnekse eller ukonnekse. Videre, så vil formodentlig en vesentlig del av (hoved)kravene som oppstår etter at boet trer inn i kontrakten etter § 7-3, nettopp være konnekse. Det kan da hevdes at det vil bli så lite igjen av regelen om inntreden dersom konnekse motkrav unntas, at hensynet til inntredelsesrettens effektivitet tilsier at det ikke bør gjøres unntak for konnekse krav. Videre er det i teorien samstemt lagt til grunn at det ikke skal gjøres unntak for konnekse krav.²⁴⁸

Samlet sett veier hensynet til effektiv bobehandling og den etablerte oppfatningen i teorien tyngre enn hensynet til rimelighet overfor B. Dermed må det legges til grunn at det ikke gjøres noe unntak for konnekse krav i denne sammenhengen.

3.6.4 Mulig unntak fra gjensidighetsvilkåret i konkurs

Etter dekl. § 8-2 (1) forbys B å motregne i konkurs med motkrav på A som er «ervert fra tredjeperson ved overdragelse eller utlegg» senere enn tre måneder før fristdagen, dersom A hadde hovedkravet da B ervert motkravet. Det samme gjelder uansett ervertstidspunkt dersom B på ervertstidspunktet var i ond tro om As insolvens. Spørsmålet i dette punktet er

---

²⁴⁴ Andenæs (2009) s. 232.

²⁴⁵ Se punkt 3.2.2.

²⁴⁶ Se punkt 2.1.3.

²⁴⁷ NOU 1972:20 s. 311;

²⁴⁸ Andenæs (2009), s. 231; Sæbø (2003), s. 481; Sandvik (1985) s. 150.

om det skal gjøres unntak fra dekl. § 8-2 (1) dersom det ervervede motkravet er et konnekst krav.

Forbudet er begrunnet i hensynet til kreditorfellesskapet. Uten en slik forbudsregel vil B, som fra før ikke er i motregningsposisjon fordi han mangler motkrav, kunne kjøpe motkravene billig fra C, som heller ikke er i motregningsposisjon på grunn av manglende hovedkrav. Dette ville gi B og C store fordeler på bekostning av kreditorfellesskapet, hvilket lovgiver anså som uheldig.²⁴⁹

Ordlyden gir anvisning på en klar forbudsregel. At konnekse krav ikke nevnes, svekker imidlertid ordlydens vekt. Det finnes verken forarbeider eller rettspraksis som løser spørsmålet direkte. Videre er problemstillingen omdiskutert i teorien. Sandvik tar til orde for at det må gjøres unntak for konnekse krav,²⁵⁰ mens Sæbø mener det kun bør gjøres unntak der hovedkravet ikke kan kreves inn uten å innfri motkravet.²⁵¹

På den ene siden taler hovedregelen om at gjensidighetsvilkåret ikke gjelder for konnekse krav og synspunktet med likestilling av innsigelser og konnekse motkrav,²⁵² for at konnekse krav burde unntas. På den andre siden slår lovgivers begrunnelse bak § 8-2 til like godt selv om kravene er konnekse. Verken B eller C kunne motregnet på egenhånd, og Bs eventuelle motregningsrett skader kreditorfellesskapet likt uansett om kravene er konnekse.

Bestemmelsens formål og begrunnelse tilsier dermed at det ikke bør gjøres unntak fra § 8-2.

Likevel må det nok, i tråd med Sæbøs syn, gjøres en reservasjon for tilfeller der hovedkravet ikke kan kreves oppfylt uten å oppfylle motkravet. Her er det liten grunn til å beskytte kreditorfellesskapet mot motregning, da alternativet er å aldri få oppgjør i det hele tatt. Det må dermed gjøres unntak når B har tilbakeholdsrett og når hovedkravet er betinget av oppfyllelse av motkravet, men ikke ved andre konnekse krav.

---

²⁴⁹ NOU 1972:20 s. 332.

²⁵⁰ Sandvik (1985) s. 150.

²⁵¹ Sæbø (2003), s. 482-483.

²⁵² Se punkt 3.2.2 og 2.1.3.

3.7 Motregningsforbud etter analogi fra reglene om beslagsforbud

Det er alminnelig antatt at reglene i dekl. §§ 2-3 til 2-7 om beslagsforbud gjelder fullt ut analogisk som motregningsforbud dersom kravene er ukonnekse.²⁵³ Spørsmålet i dette punktet er i hvilken utstrekning det gjøres unntak fra dette utgangspunktet der kravene er konnekse.

De praktisk viktigste av bestemmelsene er dekl. §§ 2-5 og 2-7, og det avgrenses derfor mot de øvrige bestemmelsene. Førstnevnte gjelder beslagsfrihet i penger, bankinnskudd og lignende, mens sistnevnte gjelder beslagsfrihet for lønnsmidler. Felles for begge bestemmelsene er at beslagsfriheten kun rekker så langt som kontanthensynet rekker – det skyldneren med rimelighet trenger for å oppfylle sin underholdsplikt.

I teorien har det vært uenighet om, og i så fall i hvilken utstrekning, §§ 2-5 og 2-7 gjelder ved konnekse krav. Mens Bergsåker legger til grunn at det gjøres fullstendig unntak ved konnekse krav,²⁵⁴ hevder Sæbø at det kun bør gjøres unntak dersom B har tilbakeholdsrett og i tilfeller hvor hovedkravet er betinget av oppfyllelse av motkravet.²⁵⁵ Øyen, på sin side, tar til orde for en mellomløsning hvor det «oppstilles et tilleggskrav om at den annen part til tross for motregningen har tilstrekkelige midler til livets opphold».²⁵⁶ Til Øyens løsning kan det innvendes at den antakelig ikke er særlig forskjellig fra å nekte unntak i sin helhet, da §§ 2-5 og 2-7 nettopp går ut på å sikre at A har tilstrekkelige midler til underhold av seg og sine nærmeste.²⁵⁷

Høyesterett kom med en uttalelse om spørsmålet i Statens Pensjonskasse-dommen. I avsnitt 87 ble det presisert at motregningen verken var urimelig eller uforholdsmessig, blant annet under henvisning til at Statens pensjonskasse praktiserte såkalt «hensynsfull motregning» og at «under enhver omstendighet vil dekningsloven § 2-7 komme inn som en sikkerhetsventil». I og med at det i saken dreide seg om konnekse krav, forutsetter Høyesterett klart at dekl. §

---

²⁵³ Øyen (1998), s. 718; Augdahl (1978), s. 85; Krüger (1984), s. 346.

²⁵⁴ Bergsåker (2020), s. 249.

²⁵⁵ Sæbø (2003), s. 274-275.

²⁵⁶ Øyen (1998), s. 718.

²⁵⁷ Sæbø (2003), s. 274.

2-7 gjelder også for konnekse krav. Siden §§ 2-5 og 2-7 begrunnes av samme hensyn og er svært innholdsmessig like, må det samme gjelde for § 2-5.

Ut fra dommen er Bergsåkers løsning klart uholdbar. Likevel kan det nok stilles spørsmål ved om ikke det bør tillates motregning i de tilfellene Sæbø nevner. Dersom B har tilbakeholdsrett eller hovedkravet forutsetter oppfyllelse av motkravet, er A avskåret fra å kreve oppfyllelse av hovedkravet uten selv å oppfylle motkravet. I de situasjonene er det liten grunn til å verne A mot motregning – for ham er jo alternativene enten å aldri få oppfyllelse eller å få oppfyllelse i form av motregning. Når kontant oppgjør uansett aldri er noe alternativ, må kontanthensynet få begrenset vekt. Høyesterett hadde nok heller ikke de nevnte situasjonene i tankene da de uttalte seg i Statens Pensjonskasse-dommen.

Etter mitt syn tilsier dette samlet sett at Sæbøs løsning må legges til grunn, slik at beslagsforbudet i dekl. §§ 2-5 og 2-7 gjelder fullt ut, med mindre det foreligger en form for konneksitet som medfører at A ikke kan kreve hovedkravet oppfylt uten å innfri motkravet.

4 Kilderegister

4.1 Lover og forskrifter

Gjeldsbrevlova (gbl.)	Lov 17. februar 1939 nr. 1 om gjeldsbrev.
Lov om rett til å selja uhenta ting	Lov 29. mai 1953 nr. 1 om om rett for handverkarar o.a. til å selja ting som ikkje vert henta.
Grannelova (grannel.)	Lov 16. juni 1961 nr. 15 om rettshøve mellom grannar.
Skadeserstatningsloven (skl.)	Lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning.
Foreldelsesloven (fl.)	Lov 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer.
Panteloven (pantel.)	Lov 8. februar 1980 nr. 2 om pant.
Forurensningsloven (forurl.)	Lov 13. mars 1981 nr. 6 om forurensninger og avfall.
Dekningsloven (deknl.)	Lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett.
Kjøpsloven (kjl.)	Lov 13. mai 1988 nr. 27 om kjøp.
Produktansvarsloven (prodansvl.)	Lov 23. desember 1988 nr. 104 om produktansvar.
Forsikringsavtaleloven (FAL)	Lov 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler.
Tomtefestelova (tfl.)	Lov 20. desember 1996 nr. 106 om tomtefeste.

Finansavtaleloven (finansavtl.)	Lov 25. juni 1999 nr. 46 om finansavtaler og finansoppdrag.
Forbrukerkjøpsloven (fkjl.)	Lov 21. juni 2002 nr. 34 om forbrukerkjøp.
Arbeidsmiljøloven (aml.)	Lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv.
Anskaffelsesforskriften (FOA)	Forskrift 12. august 2016 nr. 974 om offentlige anskaffelser.
Arveloven	Lov 14. juni 2019 nr. 21 om arv.

4.2 Forarbeider

Udkast til Lov om Forældelse af Fordringer (1894)	Udkast til Lov om Forældelse af Fordringer med Motiver og Bilag. Afgivet af en af den Kongelige Norske Regjerings Justis- og Politidepartement under 19de november 1892 nedsat Komité, Kristiania 1894.
NUT 1935:1	Utkast til Lov om Gjeldsbrev.
NOU 1972:20	Gjeldsforhandling og konkurs.
NOU 1992:35	Effektivisering av betalingsinnfordring m.v.
Ot.prp.nr.38 (1977–1978)	Om Lov om forelding av fordringer.
Ot.prp. nr. 34 (1980-81)	Om lov om kredittkjøp m m.

4.3 Praksis

4.3.1 Praksis fra Høyesterett

Rt-1880-96

Rt-1903-717 (Varehandel)

Rt-1907-834

Rt-1915-106

Rt-1915-840

Rt-1953-745

Rt-1966-1176

Rt-1971-1136

Rt-1978-881

Rt-1979-1436

Rt-1980-1291

Rt-1983-205

Rt-1987-1449 (Tørrfisk)

Rt-1992-504 (Factoring Finans)

Rt-1998-811

Rt-1998-1306

Rt-2006-1361

Rt-2007-1665 (Vekter)

Rt-2014-883

HR-2019-1662-A (Statens pensjonskasse)

HR-2021-1106-A

4.3.2 Praksis fra underrettene og Trygderetten

RG-1993-58

LB-2010-170602

TRR-2014-2491

LA-2015-110067

TSOFT-2017-198790

LH-2020-43690

4.4 Litteratur

4.4.1 Bøker

Andenæs (2009)

Andenæs, Mads Henry, *Konkurs*, 3. utgave, Mads Henry Andenæs, 2009.

Andreassen (1990)

Andreassen [Skoghøy], Jens Edvin, *Factoringpant*, Universitetsforlaget 1990, s. 368.

Arnholm (1939)

Arnholm, Carl Jacob, *Streiftog i obligasjonsretten*, Tanum 1939.

Augdahl (1978)

Augdahl, Per, *Den norske obligasjonsretts almindelige del*, 5. utgave, Aschehoug 1978.

Bergsåker (2020)

Bergsåker, Trygve, *Pengekravsrett*, 4. utgave, Gyldendal 2020.

- Dragsten (2013) Dragsten, Marianne, *Offentlige anskaffelser: Regelverk, praksis og løsninger*, Universitetsforlaget 2013.
- Dragsten (2020) Dragsten, Marianne, *Anskaffelsesloven. Med forskrift. Kommentartutgave*, Universitetsforlaget 2020.
- Eckhoff/Helgesen (2001) Eckhoff, Torstein og Jan E. Helgesen, *Rettskildelære*, 5. utgave, Universitetsforlaget 2001.
- Hagstrøm (2011) Hagstrøm, Viggo, *Obligasjonsrett*, 2. utgave, Universitetsforlaget 2011.
- Hagstrøm/Bruserud (2014) Hagstrøm, Viggo og Herman Bruserud, *Entrepriserett*, Universitetsforlaget 2014.
- Jensen (2007) Jensen, Pia Moltke, *Konneksitet – forskjellige aspekter af modregning og tilbakeholdsret*, Jurist- og økonomiforbundets forlag 2007.
- Krüger (1984) Krüger, Kai, *Pengekrav*, 2. utgave, universitetsforlaget 1984.
- Lindskog (2014) Lindskog, Stefan, *Kvittning: Om avräkning av privaträttsliga fordringar*, 3. utgave, Nordsteds 2014.
- Røed (2019) Røed, Anne Cathrine, *Foreldelse av fordringer: Kommentarer til foreldelsesloven og foreldelsesbestemmelser i spesiallovgivningen*, Cappelen Damm 2019.

- Sandvik (1985) Sandvik, Tore, *Lærebok i materiell konkursrett: Utdrag*, Universitetsforlaget 1985.
- Sigeman (1967) Sigeman, Tore, *Lönefordran. Studier över löneskydd och kvittningsregler*, Nordsteds 1967.
- Sigeman (1972) Sigeman, Tore, *Kvittningslagen: Kommentar til lagen den 27. maj 1970 om arbeidsgivares kvittningsrett*, Tiden 1972.
- Simonsen (2017) Simonsen, Lasse, *Bustadoppføringslova*, Gyldendal 2017.
- Skoghøy 2018a) Skoghøy, Jens Edvin Andreassen, *Panterett*, 4. utgave, Universitetsforlaget, 2018.
- Skoghøy (2018b) Skoghøy, Jens Edvin Andreassen, *Rett og rettsanvendelse*, Universitetsforlaget 2018.
- Sæbø (2003) Sæbø, Rune, *Motregning*, Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke 2003.
- Torvund (1997) Torvund, Olav, *Pengekravsrett*, Tano Aschehoug 1999.
- Urbye (2007) Urbye, Hans Jakob, *Kommentarer til NS 8400 Regler for anskaffelser til bygg og anlegg ved anbudskonkurranser, NS 8410 Regler for anskaffelser til bygg og anlegg ved konkurranse med forhandlet prosedyre: En håndbok i anskaffelser for bygg- og anleggsnæringen*, Standard Norge, 2007.

4.4.2 Artikler

- Askeland (2019) Askeland, Bjarte, «Rettsoppfatninger som rettskilde», i *Juridisk metode og tankemåte*, Alf Petter Høgberg og Jørn Øyrehagen Sunde (red.), Universitetsforlaget 2019, s. 452-474.
- Bergo (1996) Bergo, Knut, «Netting av derivatkontrakter», *Temahefte* nr. 1, Wikborg, Rein & Co. 1996, s. 3-84.
- Brækhus (1977) Brækhus, Sjur, «Avtalt motregning: Bankinnskudd og lignende irregulære depot som sikkerhet for mulige fremtidige forpliktelser overfor depositaren», i *Rett og humanisme. Festskrift til Kristen Andersen*, Henning Jakhelln, Birger Stuevold Lassen, Peter Lødrup, Knut S. Selmer (red.), Tanum 1977, s. 53-76.
- Skag (2011) Skag, Miriam, «Adgangen til å supplere foreldelsesloven med ulovfestede passivitetsregler», *Tidsskrift for Rettsvitenskap* 2011, s. 523-564.
- Øyen (1998) Øyen, Ørnulf, «Kravet til konneksitet ved utøvelse av detensjonsrett, retensjonsrett og utvidet motregningsrett», *Tidsskrift for Rettsvitenskap* 1998, s. 711-762.

4.5 Standardkontrakter

NS 8405

Norsk Standard NS 8405. Norsk bygge- og anleggskontrakt, 2. utgave, 1. oktober 2008, utarbeidet av Standard Norge.

NS 8406

Norsk Standard NS 8406. Forenklet norsk bygge- og anleggskontrakt, 1. utgave, 1. juli 2009, utarbeidet av Standard Norge.

NS 8407

Norsk Standard NS 8407. Alminnelige kontraktsbestemmelser for totalentrepriser, 1. utgave, 1. juli 2011, utarbeidet av Standard Norge.